

**Sprawozdanie z realizacji „Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2012 – 2016”
za rok 2016**

PRIORYTET I. Działania w kierunku usprawniania i podwyższania jakości życia osób niepełnosprawnych				
Cel	Nazwa zadania	Ocena realizacji/charakter	Podmioty realizujące	Podmioty współpracujące
1. Zwiększenie dostępu do leczenia i opieki medycznej, w tym rehabilitacji	1. Wspieranie procesu leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem specjalistów w szczególności: psychologów, pedagogów, terapeutów i pracowników socjalnych oraz samych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin	W 2016 r. udzielono 58 osobom niepełnosprawnym specjalistycznej pomocy, w tym: 28 osobom wsparcia psychologicznego, 36 osobom porad prawnych i 13 osobom wsparcia socjalnego. 741 osób zostało objętych pracą socjalną poprzez: – integrację osób niepełnosprawnych ze środowiskiem zamieszkania, – współpracę z rodziną w kierunku motywowania do sprawowania prawidłowej opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, – pomoc w uzyskaniu świadczeń pielęgnacyjnych, świadczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, – pomoc w kontaktach z lekarzami i placówkami opieki zdrowotnej oraz w prowadzeniu korespondencji z innymi instytucjami, – proponowanie wsparcia dziennego w formie pobytu w Dziennym Domu "Senior -WIGOR", – usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, – wolontariat, współpracę z pracownikami placówek dla osób niepełnosprawnych, – pomoc przy ubieganiu się o ustalenie stopnia niepełnosprawności. Pracą socjalną objęto 70 uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Dział Pomocy Środowiskowej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Zespół ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych	

		Kontynuowano realizację projektu pn. „Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływanie rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej z zaburzeniami rozwoju - Droga do przyszłości”. W trakcie trwania projektu – w okresie 01.03.2016 r. do 23.12.2016 r. zrealizowano: Cel ogólny: profilaktyka i wyrównywanie szans rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży o zróżnicowanym poziomie rozległości zaburzeń, obejmujących m.in. niepełnosprawność ruchową, upośledzenie umysłowe, zaburzenia neurologiczne, autystyczne. Cele szczegółowe: – integrowanie ze środowiskiem, – profilaktyka trudności szkolnych u dzieci młodszych, wzbogacanie wiedzy i umiejętności o otaczającym świecie, – usprawnienie sprawności komunikacyjnych i językowych dzieci, – wspomaganie i usprawnianie rozwoju psychoruchowego i korekcja jego zaburzeń, – rozwijanie ekspresji ruchowej, muzycznej, plastycznej, – zaspokajanie potrzeb w zakresie samorealizacji współdziałania w grupie, aktywności twórczej, – oddziaływanie na sferę emocjonalną dzieci – stwarzanie sytuacji sprzyjających ujawnianiu pozytywnych uczuć wyzwających samodzielną aktywność. Ilość osób objętych projektem – 73, ilość rodziców korzystających z grupy wsparcia – 17 osób, ilość wolontariuszy - 4 osoby, w tym wolontariat studencki. W 2016 roku w trzech punktach udzielano mieszkańcom wsparcia w zakresie poradnictwa specjalistów: psychologów, pedagogów, terapeutów, pracowników socjalnych, specjalistów terapii uzależnień oraz porad prawnych. Z takiego wsparcia skorzystało łącznie 746 osób. Centrum Aktywności Obywatelskiej świadczyło wsparcie bieżące i specjalistyczne w zakresie zakładania i funkcjonowania Podmiotów Ekonomii Społecznej (w tym: działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ich otoczenia). Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w 2016 r. – 14 nowych organizacji.	Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Organizacje Pozarządowe	Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im. Jana Pawła II Centrum Aktywności Obywatelskiej
--	--	--	---	--

		W 2016 roku ze wsparcia Środowiskowego Domu Samopomocy skorzystało 70 osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie. Przeprowadzono łącznie 3368 rozmów i zajęć z zakresu treningu umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, których celem było zwiększenie kompetencji społecznych w zakresie kształtowania pozytywnych relacji z otaczającym światem, poprawnego funkcjonowania psychospołecznego, umiejętności rozwiązywania problemów, integracji społecznej. W ramach tych zajęć wzięło udział: - 12 osób w zajęciach treningowych, - 64 osoby w społecznościach terapeutycznych, - 68 osób w rozmowach wspierających z asystentem, - 38 osób z rodzin uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w rozmowach z asystentem, - 66 osób w zajęciach integracyjnych, - 53 osoby w relaksacji. Ponadto 1 osoba wzięła udział w aktywizacji zawodowej. Udzielono pomocy 44 osobom w 142 sprawach w zakresie załatwiania spraw urzędowych oraz poradnictwa socjalnego. Udzielono pomocy 23 osobom w 61 sprawach w zakresie dostępu do niezbędnych świadczeń zdrowotnych. Szkoły specjalne (obecnie Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej), placówki z oddziałami integracyjnymi i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna zatrudniały specjalistów, którzy służyli szerokim poradnictwem oraz wsparciem dzieciom i uczniom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom w miarę ich potrzeb.	Środowiskowy Dom Samopomocy	Rodziny uczestników
--	--	--	-----------------------------	---------------------

		Tworzono warunki i organizowano dostępność do korzystania z usług zdrowotnych Narodowego Funduszu Zdrowia oraz wspierano i monitorowano indywidualne sprawy zdrowotne osób niepełnosprawnych w sposób umożliwiający kontakty z lekarzami specjalistami tj. wizyty i konsultacje. Prowadzono aktywizację psychoruchową, kinezyterapię (108 osób). Realizowano projekt wsparcia dla osób wykazujących cechy zaburzeń otępiennych.	Przedszkole nr 20 z Oddziałami Integracyjnymi, Przedszkole nr 29 z Oddziałami Integracyjnymi, Szkoła Podstawowa nr 20 Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Szpital Miejski, Pogotowie Ratunkowe, Przychodnie Rejonowe, Szpitale, Pielęgniarki środowiskowe, rodziny/ opiekunowie
--	--	--	--	---

2. Prowadzenie programów prozdrowotnych: profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących zmniejszenia ryzyka wystąpienia chorób lub zdarzeń prowadzących do niepełnosprawności	Z zakresu ochrony i promocji zdrowia oraz działalności na rzecz osób niepełnosprawnych gmina współpracowała z 8 organizacjami pozarządowymi. W 2016 r. realizowano zadania: - Rehabilitacja ruchowa dla dorosłych niepełnosprawnych i przewlekle chorych mieszkańców Dąbrowy Górniczej z dysfunkcją narządu ruchu, - Zabezpieczenie ponadstandardowych świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki hospicyjnej i paliatywnej dla mieszkańców Dąbrowy Górniczej, - Rehabilitacja dla dorosłych mieszkańców Dąbrowy Górniczej z wadą narządu wzroku, - Rehabilitacja i terapia dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży z Dąbrowy Górniczej metodą EEG Biofeedback i metodą Tomatisa, - Rehabilitacja kobiet z Dąbrowy Górniczej po chorobie nowotworowej piersi. Ponadto w 2016 r. realizowano zadania publiczne pt.: - Integracja społeczna przez inwencję twórczą wolontariuszy, - Piknik sąsiedzki "Ze zdrowiem na Ty". Z ww. form pomocy skorzystały 872 osoby. W dąbrowskich szkołach w 2016 r. realizowano programy prozdrowotne, profilaktyczne i edukacyjne dot. zmniejszenia ryzyka wystąpienia chorób lub zdarzeń prowadzących do niepełnosprawności. Ponadto Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna realizowała program dotyczący badań przesiewowych słuchu „Słyszę”, dzień bezpłatnych diagnoz logopedycznych oraz przeprowadziła warsztaty dla uczniów i prelekcje dla rodziców (np. dot. autyzmu, wad rozwoju mowy). Realizowane programy podniosły świadomość zagrożeń wynikających z niewłaściwych zachowań, stosowania używek, nieprzestrzegania zasad ruchu drogowego, niewłaściwego odżywiania się, niezdrowego stylu życia, zagrożeń cywilizacyjnych. Programy prozdrowotne realizowało 60 dąbrowskich placówek oświatowych. Kontynuowano projekt pn. „Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływania rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej – Droga do przyszłości”. Ilość osób objętych projektem – 73, ilość rodziców korzystających z grupy wsparcia – 17 osób, ilość wolontariuszy - 4 osoby, w tym wolontariat studencki.	Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej	
		Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	
		Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im Jana Pawła II

		Przeprowadzone zostały działania z zakresu: – profilaktyki i wyrównywania szans dzieci i młodzieży o różnym stopniu zaburzeń, z różnymi upośledzeniami, – profilaktyki trudności szkolnych, – terapii osób niepełnosprawnych, – wyrównywania szans edukacyjnych uczniów niedosłyszących, – terapii EEG Biofeedback RSA. Odbyły się zajęcia: – metodą Warnkego, – z zakresu glottodydaktyki, – psychoedukacyjne dla dzieci autystycznych, – metodą Johansena, – rewalidacyjne metodą Rehacom, – z zakresu surdopedagogiki. Zostały także przeprowadzone zajęcia w ramach grupy wsparcia „Tęcza” dla rodziców dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera. W programach terapeutycznych i działalności w Warsztacie Terapii Zajęciowej prowadzone były różne prelekcje, programy i projekty prozdrowotne i profilaktyczne, zajęcia edukacyjne, prowadzone przez instruktorów, psychologów, zaproszonych gości m.in. celem edukacji prozdrowotnej. Prowadzono wykłady z zakresu profilaktyki i edukacji ogólnozdrowotnej wieku senioralnego, w szczególności: – zapobieganie chorobom układu krążenia i nadciśnieniu tętniczemu krwi – regularnie dokonywano pomiarów ciśnienia krwi – 114 osób, – zapobieganie cukrzycy – u osób z grupy ryzyka dokonywano pomiarów poziomu cukru – 20 osób, – podnoszenie świadomości w zakresie aktywnego udziału we własnym procesie farmakoterapii - regularnie prowadzono treningi samokontroli zażywania leków – 63 osoby, – prowadzono aktywizację psychoruchową, kinezyterapię – 108 osób.	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	6
--	--	--	--	---

		W 2016 roku w Środowiskowym Domu Samopomocy przeprowadzono łącznie 2683 zajęć z zakresu: – treningu lekowego praktycznego - indywidualnego, w którym wzięło udział 25 osób, – edukacji zdrowotnej (zajęcia dot. różnych schorzeń jako profilaktyka prozdrowotna), w której wzięły udział 62 osoby, – psychoedukacji (zajęcia edukacyjne z zakresu chorób psychicznych), w których wzięło udział 49 osób, – promocji zdrowia (profilaktyczne mierzenie ciśnienia tętniczego krwi, kontrola wagi ciała, higieny osobistej), w której wzięło udział 66 osób, – pomocy w podstawowych czynnościach, w której wzięło udział 12 osób.	Środowiskowy Dom Samopomocy	
2. Dążenie do wyrównywania szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji	1. Zapewnianie ciągłości kształcenia dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej na wszystkich poziomach edukacji	Do 31 sierpnia 2016 r. dzieci i młodzież miały możliwość kształcenia się w dwóch zespołach szkół specjalnych (ZSS-5 i ZSS-6) oraz Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych. Z dniem 1 września 2016 r. rozpoczęła funkcjonowanie jedna placówka dla uczniów niepełnosprawnych – Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej. Ponadto uczniowie niepełnosprawni uczęszczali do trzech placówek z oddziałami integracyjnymi (Przedszkole nr 20 z Oddziałami Integracyjnymi, Przedszkole nr 29 z Oddziałami Integracyjnymi i Szkoła Podstawowa nr 20) oraz do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, gdzie mieli zapewnione odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności zajęcia rewalidacyjne. W 2016 r. do dąbrowskich placówek oświatowych uczęszczało – 682 dzieci i uczniów niepełnosprawnych, w tym 173 do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych i 6 do szkół artystycznych. Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej wzbogacił ofertę zajęć pozalekcyjnych poprzez realizację zajęć w kołach: plastycznych, muzycznych, wokalnych, tanecznych, teatralnych, komputerowych, fotograficznych, językowych i innych, prowadził bezpłatne warsztaty artystyczne, warsztaty kreatywne wielopokoleniowe dla rodziców i dzieci. Zorganizował w okresie wakacyjnym różnorodne zajęcia artystyczne, gry i zabawy dla dzieci, w tym również niepełnosprawnych. Warsztat Terapii Zajęciowej w 2016 r. dla 60 osób prowadził zajęcia w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej stwarzając tym osobom możliwość pozyskania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły i przedszkola, w tym specjalne Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”	

	2. Stałe poszerzanie bazy specjalnego szkolnictwa zawodowego dla młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności	Do 31 sierpnia 2016 r. w naszej gminie funkcjonowały dwie zasadnicze szkoły zawodowe specjalne, do których uczęszczało 50 uczniów. Od 1 września 2016 r. funkcjonuje jedna szkoła zawodowa w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej, do której uczęszczało 36 uczniów. Uczniowie w 2016 r. kształcili się w następujących zawodach: ogrodnik, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, cukiernik, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie. Uczniowie niepełnosprawni w 2016 r. mieli możliwość kształcenia się w czterech zawodach.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Zespół Szkół Specjalnych nr 6, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych*	
	3. Dopusztażenie placówek kształcenia specjalnego w środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny	Warsztat Terapii Zajęciowej doposażał pracownie tematyczne m.in. w laptopy, lutownicę, krzesła, maszynę do szycia, tablicę do bigowania i maszynkę do wycinania, oprogramowanie Corel Draw, ploter laserowy, pilarkę, imadło, garnki do pracowni gospodarstwa domowego, w celu realizacji rehabilitacji zawodowej i przyuczenia uczestników do wykonywania różnych prac. W 2016 r. w szkołach specjalnych zakupiono (lub otrzymano darowiznę) m. in.: – program komputerowy Mówik wraz podręcznikiem, – rysownice (2 szt.) do pracowni orientacji przestrzennej, – tablicę interaktywną do oddziałów przedszkolnych, – powiększalnik stacjonarny i lampę z lupą, okulary lornetowe, lupy, mon okular, panel podświetlany, pulpit do czytania z oświetleniem, laski dla osób niewidomych, – ortezy dynamiczne rehabilitacyjne (10 szt.), – foteliki do siedzenia dla dzieci (3 szt.), – maty do ćwiczeń (4 szt.), piłki lekarskie (8 szt.), – netbook, projektor multimedialny, komputer, – pomoce dydaktyczne do pracowni cukierniczej – gofrownicę, naświetlacz, zmywarkę, – książki tyflogiczne, lektury szkolne na DVD.	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły specjalne	

	4. Włączenie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych we wspomaganie procesu nauczania, wychowania oraz rewalidacji poprzez organizację warsztatów tematycznych, kulturalnych, konkursów i imprez rekreacyjno-sportowych, warsztatów rozwijających zainteresowania itp.	W 2016 r. Gmina udzieliła 6 dotacji organizacjom pozarządowym w zakresie upowszechniania i rozwoju sportu, turystyki i rekreacji prowadzących działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. W ramach przekazanych dotacji zostały zorganizowane imprezy sportowo-rekreacyjne oraz wycieczki turystyczne i przedsięwzięcia integrujące środowisko osób niepełnosprawnych. Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” - 60 osób, wzięli udział w organizowanych przez inne fundacje i stowarzyszenia oraz instytucje imprezach, które miały charakter integracyjny.	Urząd Miejski - Wydział Promocji, Kultury i Sportu Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”	Dom Kultury w Łazach, Park im. J. Kuronia w Sosnowcu – Kazimierzu Górnicy, Miejska Biblioteka nr 20 w Dąbrowie Górniczej- Łęknice, Kino Kadr w Dąbrowie Górniczej, Mobilne Centrum Informacji Zawodowej, Stowarzyszenie „Pogoria Biega”, Stowarzyszenie Artystów Nieprzetartego Szlaku, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Dąbrowa Górnicza, Centrum Kultury Jaworzno, Pałac Kultury Zagłębia w Dąbrowie Górniczej, Muzeum Fiata 126 p w Bielsku Białej, Warsztat Terapii Zajęciowej im. Brata Alberta w Sosnowcu,
--	--	---	--	---

		Centrum Aktywności Obywatelskiej włączyło się w działania prowadzone przez organizacje pozarządowe poprzez udostępnienie sali, zamieszczenie informacji na stronach www oraz udział przedstawicieli Centrum Aktywności Obywatelskiej w warsztatach tematycznych czy organizowanych konkursach. Pomagało także pozyskać środki w ramach środków zewnętrznych na realizację ww. zadania.	Centrum Aktywności Obywatelskiej	Galeria Szyb Wilson w Katowicach, Zakład Aktywności Zawodowej w Bytomiu, Schronisko dla zwierząt w Chorzowie, Biblioteka w Jaworznie, Dom Kultury Odeon w Czeladzi, Teatr Rozrywki w Chorzowie, Stadion Śląski Organizacje Pozarządowe
--	--	---	---	--

	5. Organizacja konferencji, seminariów oraz akcji promocyjno-edukacyjnych na tematy związane z edukacją i kształceniem osób niepełnosprawnych	W 2016 r. pracownicy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej wspierali nauczycieli udzielając im na bieżąco wskazówek i konsultacji, pomagali przy tworzeniu Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych. Natomiast szkoły zorganizowały: – 2 konferencje, – 6 szkoleń oraz – 32 promocyjno-edukacyjne akcje dla nauczycieli, uczniów i rodziców. Realizacja tego zadania przyczyniła się do rozwoju umiejętności i poszerzenia wiedzy nauczycieli z obszaru pracy z uczniem niepełnosprawnym, uświadomienia rodzicom możliwości kształcenia dzieci niepełnosprawnych oraz uwrażliwiła uczniów na potrzeby ich niepełnosprawnych rówieśników. W Bibliotece Miejskiej zorganizowano Koncert charytatywny „Wyśpiewajmy marzenia”, w którym wystąpili: Agata Widera, Karolina Żelichowska, Natalia Łuniewska, Łukasz Baruch, Grzegorz Dowgiało, Sebastian Dudzik, Przemysław Smolarski oraz wychowankowie Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej pod opieką artystyczną Dariusza Szwedę. W 2016 r. odbył się Koncert charytatywny „Podaj dobro dalej” na rzecz Doroty Kuzimskiej, walczącej z nowotworem. Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej przekazał prace wychowanków na aukcję. W 2016 r. Centrum Aktywności Obywatelskiej zorganizowało 75 szkoleń, 56 spotkań informacyjnych, 1 wizytę studyjną związaną z podnoszeniem kwalifikacji i kształceniem kompetencji członków Podmiotów Ekonomii Społecznej oraz osób chcących zakładać PES (w tym: osób niepełnosprawnych), w Centrum Aktywności Obywatelskiej dostępne były także poradniki i kwartalniki dot. edukacji osób niepełnosprawnych.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Stowarzyszenie „Dar Serca” Stowarzyszenie „Kobieta Liderem Świata” Centrum Aktywności Obywatelskiej	Biblioteka Miejska, Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Organizacje Pozarządowe
--	--	--	---	--

	6. Zapewnianie zarówno nauki jak i rehabilitacji w placówkach szkolnictwa specjalnego	Wszyscy niepełnosprawni uczniowie dąbrowskich szkół i przedszkoli w placówkach, do których uczęszczają, mieli zapewnioną edukację oraz odpowiednie dla niepełnosprawności zajęcia rewalidacyjne, w tym rehabilitację ruchową. Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” zrealizowało Projekt pn.: "Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływania rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej – Droga do przyszłości” przy współpracy z placówkami szkolnictwa specjalnego.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Dąbrowskie szkoły i przedszkola Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im Jana Pawła II
--	---	--	--	--

3.Dostosowanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zapewnienie możliwości swobodnego przemieszczania się, w tym likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej	1. Likwidowanie barier utrudniających przemieszczanie się osób niepełnosprawnych poprzez: – systematyczne dostosowanie urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego w obszarze styku ruchu kołowego z ruchem osób niepełnosprawnych oraz zabudowa urządzeń dźwiękowych w sygnalizacjach świetlnych w miarę możliwości terenowych oraz zgodności planowanych zmian z obowiązującymi przepisami z zakresu inżynierii ruchu, – przestrzeganie przepisów ustawy Prawo budowlane w zakresie likwidacji barier architektonicznych przy nowo powstałych, remontowanych i modernizowanych obiektach, – likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej i placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania, – konsultowanie ze Społeczną Powiatową Radą ds. Osób Niepełnosprawnych koncepcji gminnych projektów w zakresie likwidacji barier architektonicznych, – zabezpieczenie dowozu osobom niepełnosprawnym w ramach likwidacji barier transportowych	W 2016 r. dowożono 215 dzieci i uczniów niepełnosprawnych do placówek oświatowych. Dzieci niepełnosprawne dowożone były do placówek oświatowych na terenie gminy. W kwietniu 2016 r. Dąbrowa Górnicza wystąpiła z wnioskiem o współfinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizacji projektu: „Zakup autobusu do przewozu uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej* w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III – obszar D”. We wrześniu 2016 r. została zawarta umowa z PFRON na dofinansowanie tego projektu w kwocie 143 000,00 zł. W drodze prowadzonego postępowania przetargowego wyłoniono wykonawcę, który dostosował autobus marki Mercedes Sprinter do przewozu osób na wózkach i od kwietnia br. uczniowie Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej korzystają z tego środka transportu. Dostosowano sygnalizatory akustyczne zabudowane w sygnalizacjach świetlnych na terenie miasta do znowelizowanych warunków technicznych określonych w przepisach. Podczas prac remontowych uwzględniono obniżenie krawężników na przejściach i zejściach dla pieszych zlokalizowanych w ciągu ul. Legionów Polskich oraz w rejonie przystanku komunikacji zbiorowej „Osiedle Mydlice Szpital”. Zostały wykonane przebudowy lub remonty dojść do przejść dla pieszych uwzględniające obniżenie krawężnika zlokalizowanych przy skrzyżowaniu DK-1-Kusocińskiego oraz na wysokości budynku przy ul. Legionów Polskich 10. Wyznaczono przejście dla pieszych w ciągu ul. Kasprzaka zlokalizowanego w rejonie przystanku tramwajowego.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły: Zespół Szkół Specjalnych nr 5, Zespół Szkół Specjalnych nr 6, Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych*, Szkoła Podstawowa nr 20, Zespół Szkół – Przedszkolny nr 5 Urząd Miejski - Wydział Oświaty Urząd Miejski - Wydział Komunikacji i Drogownictwa	
---	---	---	---	--

		Wykonana została pochylnia na skarpie przy ul. Piecucha celem dostosowania infrastruktury dla osób niepełnosprawnych. Przeprowadzono remonty chodników w ciągu ulic: Prusa, Kopernika, Legionów Polskich, 1 Maja, Idzikowskiego. Wyznaczone zostały wnioskowane koperty dla osób niepełnosprawnych na użytkach drogowych będących w zarządzie gminy Dąbrowa Górnicza. Na bieżąco sprawdzano pod kątem dostępności osób niepełnosprawnych, projekty nowobudowanych i modernizowanych inwestycji. Dotyczyło to zarówno budynków jak i ciągów komunikacyjnych, przejść dla pieszych, itp. W 2016 r. w: 1) Szkole Podstawowej Nr 20 – w ramach modernizacji obiektu zostały dobudowane dwie windy zewnętrzne dla osób niepełnosprawnych oraz podjazd do budynku (termin zakończenia zadania 2017 r.), 2) Zespole Szkół Nr 3 – w ramach przebudowy obiektu została wykonana pochylnia dla osób niepełnosprawnych na schodach zewnętrznych przy wejściu głównym, 3) budynku przy ul. Mireckiego 28 w Dąbrowie Górniczej przeprowadzono adaptację pomieszczeń na potrzeby Żłobka Miejskiego. Obiekt jest przystosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne. Wykonano remont schodów zewnętrznych wejścia głównego wraz z podjazdem dla wózków w ramach zadania „Dostosowanie lokali wyborczych usytuowanych w budynku Zespołu Szkół nr 2 Aleja Józefa Piłsudskiego 24 w Dąbrowie Górniczej”. Placówka została wyposażona w urządzenie do przemieszczania osób niepełnosprawnych z parteru na piętro po schodach. Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” zabezpieczał dowóz podopiecznych na zajęcia i z zajęć – 18/19 osób – uczestników placówki stale korzystało z dowozu w 3 turach.	Urząd Miejski - Wydział Inwestycji Miejskich Urząd Miejski - Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”	
--	--	--	---	--

		Zapewniono usługę transportową, dzięki której umożliwiono niepełnosprawnym seniorom korzystanie ze świadczeń Dziennego Domu „Senior-WIGOR” oraz kontakt z podmiotami leczniczymi, placówkami kultury. Zapewnienie aktywnego uczestnictwa w imprezach integracyjnych, sportowych i rekreacyjnych. Z usługi korzystało systematycznie 32 osoby, doraźnie 40 osób - łącznie 72 osoby.	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	
	2. Egzekwowanie parkowania pojazdów nieoznakowanych w miejscach zastrzeżonych dla pojazdów przewożących osoby niepełnosprawne	W 2016 r. było 141 interwencji Straży Miejskiej na zgłoszenia mieszkańców związanych z parkowaniem samochodów na wyznaczonych miejscach dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo przeprowadzane były bieżące interwencje.	Straż Miejska	

4. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym różnorodnych form wsparcia socjalnego umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym	1. Dostęp do bezpłatnej pomocy w formie poradnictwa specjalistycznego świadczonego przez prawników, psychologów, terapeutów, doradców zawodowych i innych	W 2016 r. udzielono 58 osobom niepełnosprawnym specjalistycznej pomocy, w tym: 28 osobom wsparcia psychologicznego, 36 osobom porad prawnych i 13 osobom wsparcia socjalnego. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w ramach działań Klubu Integracji Społecznej oferowana była pomoc w postaci wsparcia psychologów, terapeutów, doradców zawodowych, konsultantów. W 2016 r. ze wsparcia specjalistycznego świadczonego przez specjalistów KIS skorzystało 18 osób niepełnosprawnych. W Powiatowym Urzędzie Pracy świadczona była bezpłatna pomoc prawna w formie poradnictwa specjalistycznego, również dla osób niepełnosprawnych. Liczba udzielonych porad (zawodowych) osobom niepełnosprawnym zarejestrowanym w Powiatowym Urzędzie Pracy: – 26 porad indywidualnych, – 5 indywidualnych informacji zawodowych. W Miejskiej Bibliotece Publicznej z ramienia Fundacji „Godne Życie” prowadzone były bezpłatnie indywidualne porady prawne, również dla osób niepełnosprawnych. W 2016 r. prowadzone było doradztwo z zakresu umiejętności społecznych, zawodowych, komunikacji interpersonalnej, kształtowania wizerunku itp. dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej. Centrum Aktywności Obywatelskiej świadczyło wsparcie na rzecz Organizacji Pozarządowych, w tym bezpłatną pomoc prawną i księgową. Liczba doradztwa księgowego – 65 osób (50 godzin), liczba doradztwa z zakresu prawa – 75 osób (100 godzin).	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - Ośrodek Interwencji Kryzysowej - Dział Aktywizacji Zawodowej i Komunikacji Społecznej - Klub Integracji Społecznej Powiatowy Urząd Pracy Miejska Biblioteka Publiczna, Fundacja „Godne Życie” Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” wraz z Rudzką Agencją Rozwoju INWESTOR Centrum Aktywności Obywatelskiej	
---	---	--	---	--

		W 2016 r. ze wsparcia Środowiskowego Domu Samopomocy skorzystało 70 osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnymi intelektualnie. W zakresie poradnictwa psychologiczno – pedagogicznego udzielono łącznie 571 porad, w ramach których: – 52 osoby zostały objęte poradnictwem psychologiczno – pedagogicznym, – 11 osób skorzystało ze wsparcia psychologicznego w sytuacjach kryzysowych, – 10 rodzin skorzystało z poradnictwa i spotkań terapeutycznych z psychologiem. Udzielono pomocy 44 osobom w 142 sprawach w zakresie załatwiania spraw urzędowych oraz poradnictwa socjalnego. Ponadto 68 osób skorzystało z rozmów wspierających z asystentami.	Środowiskowy Dom Samopomocy	
	2. Udzielanie wsparcia przez organizacje pozarządowe dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin	W prowadzonym Warsztacie Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” stale udzielane było wsparcie terapeutyczne osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Obecnie Ośrodek dysponuje 60 miejscami – na potrzeby rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” realizowało projekt pn.: „Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływania rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej – Droga do przyszłości”. – wsparcie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodziców i był kontynuacją grupy wsparcia dla rodziców „Tęcza” – udział wzięło 17 osób. Celem projektu było nie tylko wsparcie dzieci, młodzieży i rodziców, ale również przeprowadzono zajęcia z zakresu: – udzielania wsparcia rodzinie dziecka z niepełnosprawnością, pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów, a w sytuacji nieumiejętnego radzenia sobie z przykrymi emocjami, traumą w związku z wychowaniem dziecka niepełnosprawnego, pomoc w rozwiązywaniu problemów osób o podobnych doświadczeniach życiowych,	Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”	Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im. Jana Pawła II

		– odreagowanie emocji, – wzmacnianie więzi społecznych, – zapoznanie rodziców z alternatywnymi metodami komunikacji, – zapoznanie z przepisami dotyczącymi świadczeń i zasiłku pielęgnacyjnego, – tematyki dotyczącej zachowań dziecka z autyzmem i zespołem Aspergera. Centrum Aktywności Obywatelskiej pomagało Organizacjom Pozarządowym działającym na rzecz osób niepełnosprawnych uzyskać środki finansowe na realizację ich zadań.	Centrum Aktywności Obywatelskiej	Organizacje Pozarządowe
	3. Wsparcie przez Dzienny Dom Pomocy Społecznej	W Dziennym Domu „Senior- WIGOR” w 2016 r. udzielono wsparcia 136 osobom.	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	
	4. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz przygotowania ich do aktywnego życia w otwartym środowisku na miarę ich indywidualnych możliwości, np. spółdzielni socjalnych	W roku 2016 Centrum Aktywności Obywatelskiej pomogło w rejestracji 10 nowych Podmiotów Ekonomii Społecznej - spółdzielni socjalnych, stowarzyszeń i fundacji, które w swoich celach statutowych miały wskazaną działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe	

	5. Wspieranie działalności Klubów Osiedlowych, Świetlic Środowiskowych, Klubów Seniora, Uniwersytetu III Wieku itp.	Miejska Biblioteka Publiczna przeprowadziła od kwietnia do czerwca 2016 r. projekt p.n.: „AKADEMIA MŁODYCH DUCHEM”, który był przedsięwzięciem kulturalno-edukacyjnym skierowanym do dojrzałych mieszkańców Dąbrowy Górniczej. Nadrzędnym celem projektu było zaspokojenie zapotrzebowania osób starszych na aktywne uczestnictwo w szeroko pojętej kulturze. Przedsięwzięcie miało wpłynąć na zmianę sposobu postrzegania seniora przez społeczeństwo, upowszechnić wizerunek starszego człowieka, który aktywnie działa we współczesnym z informatyzowanym społeczeństwie, nie boi się posługiwać nowoczesnymi produktami, jest samodzielny i swobodnie odnajduje się w zmieniających się warunkach. Celem projektu było również zaspokojenie wśród dojrzałych mieszkańców Dąbrowy Górniczej potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych naszego regionu. Zorganizowane zostały następujące warsztaty: Dojrzała znaczy piękna – warsztaty kosmetyczne Douglas, Siłownia pod chmurką, Zdrowe odżywianie podstawą zdrowego życia, Komputer dla Młodych Duchem, Sztukowanie, czyli historia sztuki dla każdego, OLE! Dogadaj się z Hiszpanem!, TED w Bibliotece, Surówki – smacznie, zdrowo, kolorowo, Quilling – warsztaty ozdabiania, Wianek – warsztaty florystyczne, Biżuteria dla książki, Aplikacje dla każdego, Kwiaty w torebce, Biżuteria z papieru, Dobór fryzury do kształtu twarzy, Ceramika w pigułce, Papierowa wiklina, Filcowe broszki, Eko-kompozycje. Podczas projektu zorganizowano dwa wyjazdy: do Teatru Rozrywki w Chorzowie na musical „Skrzypek na dachu”, a także do Teatru Bagatela w Krakowie na spektakl: „Wieczór kawalerski”. Łącznie w różnych działaniach projektu wzięło udział 821 osób. Pałac Kultury Zagłębia prowadził działalność statutową w: – Domu Kultury w Ząbkowicach, – 4 Klubach Osiedlowych (Helikon, Zodiak, Unikat, Krąg), – Klubie Seniora, – 11 Świetlicach Środowiskowych Antoniów, Błędów, Łosień, Trzebieszawice, Ujejsce, Tucznawa, Łęka, Okradzionów, Rudy, Kuźniczka Nowa, Strzemieszyce Małe. Pałac Kultury Zagłębia prowadził Uniwersytet Trzeciego Wieku pod patronatem Wyższej Szkoły „Humanitas” w Sosnowcu. W 2016 r. uczestniczyło w zajęciach Uniwersytetu Trzeciego Wieku ok. 350 osób, które skorzystały z wykładów edukacyjnych, warsztatów artystycznych, sekcji zainteresowań, itp.	Miejska Biblioteka Publiczna Pałac Kultury Zagłębia	Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicza Straż Pożarna Wyższa Szkoła „Humanitas” Sosnowiec
--	--	--	---	---

		Centrum Aktywności Obywatelskiej współpracowało z klubami i świetlicami, Uniwersytetami Trzeciego Wieku z terenu Dąbrowy Górniczej zajmującymi się wsparciem osób niepełnosprawnych i ich rodzin – m.in. zorganizował 18 spotkań dla przedstawicieli ww. podmiotów w celu pokazania możliwości rozwoju.	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe	
5. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej	1. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w oparciu o środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie turnusów rehabilitacyjnych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowania do sportu, kultury rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, likwidacji barier funkcjonalnych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych z udziałem środków PFRON na kwotę 20 250,00 zł.: W 2016 r. niżej wymienione podmioty zorganizowały następujące przedsięwzięcia dla osób niepełnosprawnych wraz z opiekunami: 1) „Będzińskie Stowarzyszenie Amazonek”, 42-500 Będzin, ul. Sączeńskiego 27: – <u>zadanie turystyczne</u>: 4-dniowa wycieczka turystyczna w Pieniny - uczestniczyło 25 osób, 2) Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło „Tereny Zielone”, 42-523 Dąbrowa Górnicza ul. Przedziałowa 1: – <u>zadanie turystyczne</u>: 2-dniowa wycieczka do Warszawy - uczestniczyło 35 osób, 3) Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Śląski Oddział Wojewódzki, 41-303 Dąbrowa Górnicza, Sienkiewicza 6a: – <u>zadanie turystyczne</u>: 3-dniowa wycieczka turystyczna pod nazwą „ZŁOTORYJA w poszukiwaniu złota”- uczestniczyło 30 osób, 4) Stowarzyszenie „NEURON” Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym, 41-300 Dąbrowa Górnicza, ul.3 Maja 12: – <u>zadanie turystyczne</u>: 3-dniowa wycieczka turystyczno-krajoznawcza krajowa z cyklu „POZNAJ SWÓJ KRAJ” - uczestniczyło 51 osób, 5) Polski Związek Niewidomych Oddział Śląski Koło w Dąbrowie Górniczej, 41-300 Dąbrowa Górnicza, ul. Korczaka 6a: – <u>zadanie turystyczne</u>: 4-dniowy wyjazd w woj. Świętokrzyskie pod nazwą „UROKI SZLAKÓW” - uczestniczyło 28 osób, 6) Stowarzyszenie Reumatyków i ich Sympatyków „SOMA”, 41-300 Dąbrowa Górnicza, ul. Sienkiewicza 6a: <u>zadanie turystyczno-rekreacyjne</u>: 5-dniowy wyjazd do Uzdrowisk do Wysowa Zdrój, Krynica Zdrój, Tylicz, Muszyna i okolice - uczestniczyły 22 osoby.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Dział ds. Rehabilitacji Społecznej	

		Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych z udziałem środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W 2016 r. 163 osoby niepełnosprawne wraz z opiekunami skorzystały z wyżej wymienionego dofinansowania, w tym: - 97 osób niepełnosprawnych, - 66 opiekunów osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym z udziałem środków PFRON. Wsparcie uzyskało 567 osób. Likwidacja barier architektonicznych z udziałem środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 16. Likwidacja barier technicznych z udziałem środków PFRON - poprzez zakup odpowiedniego urządzenia umożliwiającego lub w znacznym stopniu ułatwiającego osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności, powodując sprawniejsze działanie w społeczeństwie. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 15. Likwidacja barier w komunikowaniu się z udziałem środków PFRON - umożliwiającego osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się z otoczeniem i/lub przekazywanie informacji. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie – 7. Dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych kosztów działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej dla 60 osób niepełnosprawnych. W 2016 r. w Dziennym Domu „Senior-WIGOR” prowadzono doradztwo informacyjne dla pensjonariuszy w zakresie pozyskania środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych oraz w zakresie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym.	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	
--	--	---	-----------------------------------	--

	2. Realizacja programów finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych mających na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji, np. „Aktywny samorząd”, program wyrównywania różnic między regionami II, itp.	Realizacja pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” finansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych: <u>Obszar A - Zadanie 1:</u> pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 1. <u>Obszar A - Zadanie 2:</u> pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 2. <u>Obszar B - Zadanie 1:</u> pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania. Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie - 12. <u>Obszar B - Zadanie 2:</u> dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 4. <u>Obszar C - Zadanie 2:</u> pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 6. <u>Obszar C- Zadanie 4:</u> pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (tj. protezy na co najmniej III poziomie jakości). Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 1. <u>Obszar D:</u> pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 9. MODUŁ II - pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Ilość osób, którym przyznano dofinansowanie - 61. Centrum Aktywności Obywatelskiej w ramach współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej prowadziło szkolenia i spotkania doradcze dot. możliwości zmniejszenia barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych poprzez wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej. W jednym dwugodzinnym spotkaniu uczestniczyło 6 osób niepełnosprawnych.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Dział ds. Rehabilitacji Społecznej Centrum Aktywności Obywatelskiej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
--	---	---	---	--

	3. Realizacja projektów dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych, współfinansowanych ze środków europejskich w ramach Programów Operacyjnych	Powiatowy Urząd Pracy przeprowadził 2 projekty współfinansowane ze środków europejskich, w których uczestniczyły osoby niepełnosprawne. Liczba uczestniczących w nich osób niepełnosprawnych: 17. W ramach ww. projektów oferowano wsparcie: pośrednictwo pracy, staże, szkolenia i bony szkoleniowe, dofinansowanie kosztów podjęcia działalności gospodarczej, refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowisk pracy. Rudzka Agencja Rozwoju „INWESTOR” prowadziła doradztwo z zakresu umiejętności społecznych, zawodowych, komunikacji interpersonalnej, kształtowania wizerunku itp. dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej – w ramach Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej.	Powiatowy Urząd Pracy Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” wraz z Rudzką Agencją Rozwoju INWESTOR	
--	--	--	--	--

6. Tworzenie warunków aktywności społecznej osób niepełnosprawnych jako podstawy integracji społecznej	1. Organizacja imprez kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych i turystycznych o charakterze integracyjnym dla osób niepełnosprawnych	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej zorganizował Spektakl Teatru Pantoplast „Jak dziecko pokonało Głupotę” reżyseria Dorota Zygmunt, choreografia Artur Fredyk oraz spektakl Teatru Ożywionej Formy TOFF „Szczurzyn”, reż. Kamil Katolik, gdzie odbiorcami były również osoby niepełnosprawne. Zorganizowano wernisaż Międzynarodowego Konkursu Plastycznego „To co piękne wokół nas”, w trakcie którego odbyło się podsumowanie, wręczenie nagród laureatom oraz występy wokalistów Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej, odbiorcami były również osoby niepełnosprawne. W 2016 r. odbył się koncert pn. „WYGRAJMY RAZEM MIMO WSZYSTKO” – projekt był współfinansowany z dotacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W trakcie koncertu występowali również wokaliści Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej. Straż Pożarna w Dąbrowie Górniczej zorganizowała V Strażacki Piknik Rodzinny Podlesie 2. Podczas pikniku przeprowadzono warsztaty artystyczne oraz promocję Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej, odbiorcami były również osoby niepełnosprawne.	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Fundacja „Wygrajmy razem”, Urząd Miejski, Pałac Kultury Zagłębia Straż Pożarna	Arcelor Mittal Poland Oddział Dąbrowa Górnicza Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej
---	---	---	--	---

	W Muzeum Miejskim „SztYGarka” odbyło się nocne zwiedzanie w ramach tzw. Nocy Muzeów. Występowali wokaliści Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej, gdzie odbiorcami były również osoby niepełnosprawne. Zrealizowano lekcje muzealne, zgodnie z zapotrzebowaniem placówek oświatowych z terenu Dąbrowy Górniczej (przez cały rok 2016, łącznie: – lekcje muzealne – 1, – wykład – 1, – oprowadzono po Muzeum – 6 grup. W spotkaniach uczestniczyły dzieci i młodzież z: Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Mysłowicach, Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych w Dąbrowie Górniczej*, Zespołu Szkół Specjalnych w Sosnowcu, Świetlicy Środowiskowej w Sosnowcu, Ośrodka Wychowawczego w Dąbrowie Górniczej. Na terenie Gimnazjum nr 10 w Strzemieszycach odbył się Piknik Rodzinny. Piknik został uświetniony występami wokalistów Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej. W ramach działań prowadzonych m.in. na rzecz osób niepełnosprawnych przez Miejską Bibliotekę Publiczną odbyły się: – Książka na receptę – 8 spotkań, warsztaty biblioterapeutyczne, prowadzone w oparciu o książki, 129 uczestników, – Klub Książki Mówionej - 8 spotkań dla członków Polskiego Związku Niewidomych - dyskusje na temat przesłuchanych książek, 77 uczestników, – Lato z przygodą – 2 spotkania, zajęcia edukacyjne dla podopiecznych stowarzyszenia Dar Serca, 55 uczestników, – Teatrzyk Kamishibai – 1 spotkanie, zajęcia literackie w oparciu o Teatr Kamishibai, 10 uczestników, – Moje miasto – 1 spotkanie, zajęcia regionalne, prezentacja nt. Dąbrowy Górniczej, 9 uczestników, – Wielkanoc – 1 spotkanie, zajęcia edukacyjne i literackie związane tematycznie z Wielkanocą, 11 uczestników,	Muzeum Miejskie „SztYGarka” Gimnazjum nr 10 Strzemieszyce Miejska Biblioteka Publiczna Dzienny Dom Pomocy Społecznej nr 1 Polski Związek Niewidomych Stowarzyszenie „Dar Serca” Zespół Szkół Specjalnych nr 5 Zespół Szkół Specjalnych nr 5 Zespół Szkół Specjalnych nr 6	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej
--	---	--	---

		– A kysz strachy i potwory – 1 spotkanie, zajęcia edukacyjne w oparciu o książkę „Potrzebuję mojego potwora”, 25 uczestników. – Siłą wyobraźni – 1 spotkanie, prezentacja nt. wyobraźni, ćwiczenia i zabawy z wyobraźnią, 21 uczestników. – Gry planszowe – 1 spotkanie, rozgrywki planszowe dla podopiecznych świetlicy środowiskowej „Kolorowy świat”, 10 uczestników. Pałac Kultury Zagłębia zorganizował następujące przedsięwzięcia kulturowe skierowane do wszystkich obiorców, bez względu na stopień sprawności fizycznej i intelektualnej: – 9 plenerowych festynów „Przystanek Wakacje”-czerwiec/lipiec/sierpień 2016 r., zasięg: teren Dąbrowy Górniczej, 320 uczestników, – Festyn rodzinny w Antoniowie 22.07.2016 r., ok. 80 uczestników, – 4 koncerty plenerowe zespołu Sojka Band - lipiec, Park Zielona, ok. 800 widzów, – 3 koncerty plenerowe Miejskiej Orkiestry Dętej, sierpień, Park Zielona, ok. 600 widzów, – cykl koncertów „Klasyka nad wodą” – plaża miejska Pogoria III, 3 koncerty: czerwiec/lipiec/sierpień, ok. 1800 widzów, – Festiwal „ZagłębieWood” - październik/listopad 2016 r., zasięg: teren miasta Dąbrowa Górnicza, 14 imprez, ok. 4 200 uczestników. Impreza prezentująca różnorodne nurty sztuki i kultury – spektakle teatralne, koncerty zespołów, recitale, spotkania z podróżnikami - projekcje filmowe, – różnorodne imprezy kulturalne: spektakle teatralne, koncerty zespołów, recitale – działania całoroczne 85 imprez, ok. 26 997 widzów. Dane nie zawierają imprez w ramach Festiwalu „ZagłębieWood”.	Turystyczny Klub Żeglarski Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Miejska Biblioteka Publiczna, Świetlica Środowiskowa „Kolorowy Świat” Specjalny Ośrodek szkolno-Wychowawczy dla dzieci Słabowidzących i Niewidomych* Pałac Kultury Zagłębia	Urząd Miejski
--	--	---	---	---------------

		– KINO działania całoroczne skierowane do wszystkich obiorców, bez względu na stopień sprawności fizycznej i intelektualnej: – Program edukacyjno-kulturalny „KINO-SZKOŁA”- integracja dzieci i młodzieży, w tym osób niepełnosprawnych – działania całoroczne w kinie „KADR”. Zrealizowano 133 seanse z prelekcjami, 50 warsztatów zajęciowych. Ogółem uczestniczyło 9 686 uczniów i nauczycieli, – Program „Dzieciaki na horyzoncie” i 3. Festiwal Filmowy Kino Dzieci – ilość seansów 29, ilość widzów 330, – Ferie z filmem – 43 seanse, 2 135 widzów, – Projekcje repertuarowe: 565 seansów, 9 300 widzów, – Letnie Kino Plenerowe, lipiec/sierpień 2016 r. zasięg: Park Hallera, Fabryka Defum. W ramach akcji odbyło się 8 seansów, ok. 1 230 widzów. Zorganizowano zajęcia w ramach ruchu amatorskiego (zajęcia w sekcjach i klubach zainteresowań całoroczne) skierowane do wszystkich obiorców, bez względu na stopień sprawności fizycznej i intelektualnej: – Pałac Kultury Zagłębia – ok. 5 158 uczestników, – Dom Kultury Żąbkowice – ok.1 706 uczestników, – Kluby Osiedlowe – ok. 5 214 uczestników, – Świetlice Środowiskowe – ok. 8 380 uczestników. Odbyła się akcja „Zima w mieście” skierowana do wszystkich obiorców, bez względu na stopień sprawności fizycznej i intelektualnej, zasięg: teren miasta, 15.02.2016 r. do 26.02.2016 r., ilość uczestników: 1 892 osoby (bez projekcji filmowych wykazanych wyżej). Zorganizowano akcję „Lato w mieście” skierowaną do wszystkich obiorców, bez względu na stopień sprawności fizycznej i intelektualnej, zasięg: teren miasta, 27.06.2016 r. do 28.08.2016 r., ilość uczestników: 3 228 osób. W 2016 r. z budżetu Gminy udzielono 6 dotacji dla organizacji pozarządowych na organizację imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych o charakterze sportowo-rekreacyjnym i kulturalnym. Ponadto Wydział Promocji, Kultury i Sportu zorganizował dwa ogólnodostępne przedsięwzięcia tj. Dębowy Maj Festiwal oraz Zagłębie Wood, w których uczestniczyły również osoby z niepełnosprawnością.	Urząd Miejski - Wydział Promocji, Kultury i Sportu	
--	--	--	--	--

		W 2016 r. zorganizowano imprezy sportowe dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej: 1. MISTRZOSTWA ŚLĄSKA I ZAGŁĘBIA SZKÓŁ SPECJALNYCH W SIATKÓWCE PLAŻOWEJ Data: 31.05.2016 r. Rozgrywki siatkówki plażowej dla uczniów szkół specjalnych z woj. śląskiego. Ilość osób: 50 2. X MISTRZOSTWA ŚLĄSKA I ZAGŁĘBIA W PIŁCE NOŻNEJ SZKÓŁ SPECJALNYCH Data: 07.06.2016 r. Turniej piłkarski dla uczniów szkół specjalnych z woj. śląskiego. Ilość osób: 80 3. XVII MISTRZOSTWA ŚLĄSKA I ZAGŁĘBIA W DART SZKÓŁ SPECJALNYCH Data: 26.10.2016 r. Uczestnikami imprezy były dzieci i młodzież szkół podstawowych, gimnazjów oraz zawodowych szkół specjalnych z woj. śląskiego. Ilość osób: 106 4. XVII PARASPARTAKIADA SPORTOWA Data: 08.11.2016 r. W imprezie sportowej przygotowanej dla osób niepełnosprawnych brały udział szkoły i placówki z regionu. Ilość osób: ok. 400 5. XVII SPARTAKIADA SPORTOWA Data: 16.11.2016 r. Zawody sportowe dla uczniów szkół specjalnych z woj. śląskiego. Ilość osób: 88 Powyższe imprezy miały charakter sportowo-rekreacyjny. Poza sportowymi zmaganiem pełniły funkcję integracyjną. Uczestnikami byli uczniowie szkół specjalnych. Podobnie jak w latach ubiegłych zainteresowanie ze strony odbiorców było duże, co świadczy o dalszej potrzebie tego typu imprez.	Centrum Sportu i Rekreacji	Zespół Szkół Specjalnych nr 6, Uczniowski Klub Sportowy DART, Stowarzyszenie Neuron, V Liceum Ogólnokształcące
--	--	---	----------------------------	--

		Organizowane w Warsztacie Terapii Zajęciowej zajęcia miały charakter kulturalny, sportowo-rekreacyjny i turystyczny m.in. odbyły się zajęcia w bibliotece, organizowano wyjścia do kina, na wystawy i wernisaże. Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej brali udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, turniejach sportowych, przeglądach artystycznych i in. Wsparciem objęto wszystkich uczestników – 60 osób. W ramach zajęć sportowo-rekreacyjnych zrealizowano projekt pn.: „Głównym Szlakiem Beskidzkim – cykl wędrówek beskidzkimi szlakami turystycznymi”, kontynuujący promocję aktywnych form spędzania czasu wolnego wśród niepełnosprawnych mieszkańców Dąbrowy Górniczej. Projekt miał na celu zwiększenie sprawności układu ruchu, wydolności oddechowej i krążeniowej, poprawę kondycji fizycznej i psychofizycznej, naukę samodzielności, ukazanie w jaki sposób można alternatywnie spędzać czas wolny, wykreowanie pozytywnych postaw, przełamywanie barier słabości, lęków w dążeniu do osiągnięcia postawionych celów. Ilość osób objętych wsparciem – 16 uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej, 1 wolontariusz – koordynator, 1 wolontariusz – opiekun w czasie 3-dniowego wyjazdu w ramach projektu. Centrum Aktywności Obywatelskiej prowadziło działania merytoryczne (doradztwo bieżące, specjalistyczne, działania na rzecz animacji partnerstw, wizyty studyjne, spotkania informacyjne), które przyczyniły się do wspierania Organizacji Pozarządowych w realizacji działań mających na celu organizację imprez kulturalnych, sportowo - rekreacyjnych czy innych; wsparcie miało często także charakter infrastrukturalny oraz pomoc w poszukiwaniu partnerów czy sponsorów ww. działań.	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Centrum Aktywności Obywatelskiej	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Zespół Szkół Specjalnych nr 5, Zespół Szkół Specjalnych nr 6 Centrum Sportu i Rekreacji, Pałac Kultury Zagłębia, Miejska Biblioteka Publiczna, Organizacje Pozarządowe
--	--	---	--	--

		W 2016 r. Środowiskowy Dom Samopomocy zorganizował dla swoich uczestników: – wyjścia na koncerty pianistyczne oraz występ chóru Uniwersytetu Trzeciego Wieku do Klubu Osiedlowego „Zodiak”, – spotkania integracyjne z uczniami z Zespołu Szkół Specjalnych nr 6 w Dąbrowie Górniczej: 04.02.2016 r. – 45 uczestników, 03.06.2016 r. – 47 uczestników, – integracyjną Zabawę Walentynkową, – wyjście na koncert dzieci i młodzieży do Szkoły Muzycznej w Dąbrowie Górniczej, – zabawę integracyjną z okazji Dnia Kobiet, – zabawę integracyjną „Powitanie Wiosny”, – wyjście do Straży Pożarnej w Dąbrowie Górniczej, – spotkanie integracyjne z rodzinami uczestników – 47 uczestników, – wyjście do Muzeum Miejskiego „Szygarka” w Dąbrowie Górniczej, – wyjście do „Egzotarium” w Sosnowcu, – zabawę Sylwestrową, – wycieczkę do Krakowa. Organizowano wycieczki turystyczno – krajoznawcze – 89 osób, imprezy integracyjne – 118 osób (28 imprez), obchody świąt religijnych, państwowych i międzynarodowych, dni otwarte dla rodzin i mieszkańców Dąbrowy Górniczej – 115 osób (55 uroczystości). Umożliwiono udział w zdarzeniach kulturalnych i sportowych w mieście: – realizowano potrzeby kulturalne m.in. poprzez grupowe wyjścia do kina, muzeum, udział w wystawach, pokazach - 66 osób (12 wyjść), – zorganizowano wystawy prac rękodzielniczych seniorów – 4 wystawy.	Środowiskowy Dom Samopomocy Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Dzienny Dom „Senior – WIGOR”, Środowiskowy Dom Samopomocy w Czeladzi, Środowiskowy Dom Samopomocy w Sosnowcu, Zespół Szkół Specjalnych nr 6 Dąbrowa Górnicza, Szpital Miejski im. Sz Starkiewiczza Oddział Psychiatryczny Dąbrowa Górnicza, Klub Osiedlowy „Zodiak” Dąbrowa Górnicza, Zespół Szkół Muzycznych im. Michała Spisaka Dąbrowa Górnicza Placówki oświatowe i kulturalne w Dąbrowie Górniczej
--	--	--	--	---

	2. Pomoc w nauce i rozwoju samodzielności życiowej osób niepełnosprawnych poprzez organizację zajęć kompensacyjnych, usprawniających oraz ogólnorozwojowych	Zorganizowany został projekt pn.: „Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływania rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej – Droga do przyszłości”. Wsparciem terapeutycznym zostało objętych 78 dzieci i młodzieży, u których wystąpiły zaburzenia rozwojowe ograniczające ich możliwości w funkcjonowaniu intelektualnym, społecznym, emocjonalnym, w uczeniu się, mieszkających w Dąbrowie Górniczej, uczęszczających do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalistycznego lub opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej placówki specjalistycznej; wsparciem objęto 17 rodziców dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera w ramach działalności grupy wsparcia „Tęcza”. W ramach projektu zrealizowanych zostało: – 459 godz. zajęć terapią EEG Biofeedback, – 196 godz. zajęć metodą Warnkego, – 56 godz. z zakresu glottodydaktyki, – 28 godz. zajęć psychoedukacyjnych dla dzieci autystycznych, – 84 godz. zajęć metodą Johansena, – 112 godz. zajęć rewalidacyjnych prowadzonych m.in. metodą REHACOM. Do 31 sierpnia 2016 r. zadanie realizowały 3 szkoły specjalne, a od 1 września 2016 r. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej. Ponadto Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna prowadziła indywidualną terapię dla dzieci z wadą słuchu, autyzmem, zespołem Aspergera oraz zaburzeniami sfery emocjonalno-społecznej, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne dla dzieci z deficytami rozwojowymi oraz indywidualne porady zawodowe dla uczniów niepełnosprawnych i ich rodziców. Ponadto poradnia wydała 63 opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, 238 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, 4 orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Pomocą objęci byli uczniowie niepełnosprawni, co pozytywnie wpłynęło na ich wyniki w nauce oraz samodzielność i samoocenę.	Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły Specjalne, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im Jana Pawła II
--	--	---	---	---

		W Środowiskowym Domu Samopomocy w zakresie treningu funkcjonowania w życiu codziennym odbyły się łącznie 823 zajęcia, których celem było zwiększenie kompetencji w zakresie czynności samoobsługowych, nabywania umiejętności gospodarowania własnymi środkami finansowymi, przygotowywania posiłków, nabywania umiejętności praktycznych oraz obsługi komputera. W ramach tych zajęć 67 osób wzięło udział w grupowych zajęciach treningowych, 55 osób w zajęciach indywidualnych, 67 osób wzięło udział w treningu kulinarnym, 65 osób w treningu umiejętności praktycznych, a 16 osób wzięło udział w zajęciach komputerowych. W zakresie postępowania przygotowującego do uczestnictwa w Warsztacie Terapii Zajęciowej lub podjęcia pracy odbyło się łącznie 239 zajęć mających na celu rozwój umiejętności manualnych i poprawę koordynacji, poprawę koncentracji uwagi, rozwój wyobraźni i wrażliwości artystycznej, odkrycie własnych zasobów – zwiększenie stopnia samopoznania, a także aktywne poszukiwanie pracy. W ramach tych zajęć 59 osób wzięło udział w terapii zajęciowej, 1 osoba w zajęciach z aktywizacji zawodowej. W zakresie terapii ruchowej odbyło się łącznie 365 zajęć mających na celu dbałość o kondycję fizyczną i sprawność ruchową, propagowanie aktywnego stylu życia, kompensację indywidualnych deficytów sprawności ruchowej. W ramach tych zajęć 48 osób wzięło udział w zajęciach z zakresu turystyki i rekreacji, 64 osoby wzięły udział w gimnastyce ogólnousprawniającej, 54 osoby wzięły udział w gimnastyce na przyrządach. Ponadto zorganizowano: – spotkanie z przedstawicielami Banku PKO (prelekcja na temat załatwiania spraw urzędowych), – spotkania z przedstawicielami Policji (pogadanka na temat bezpieczeństwa na ulicy oraz w relacjach z innymi ludźmi), – spotkanie z pracownikiem Powiatowego Urzędu Pracy ds. osób niepełnosprawnych (spotkanie informacyjne na temat sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy), – wyjście do Straży Pożarnej w Dąbrowie Górniczej.	Środowiskowy Dom Samopomocy Środowiskowy Dom Samopomocy	Park Wodny „Nemo”, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Miejska Policji, Bank PKO
--	--	---	---	--

		W Dziennym Domu „Senior-WIGOR” prowadzono: – trening higieniczny i czystościowy – 58 osób, – trening umiejętności ekonomicznych – 47 osób, – trening umiejętności załatwiania spraw codziennych – 84 osoby, – usprawnianie ruchowe, gimnastykę i kinezyterapię – 108 osób, – trening usprawniania pamięci – 93 osoby, – trening organizacji wolnego czasu i wypoczynku – 89 osób, – poradnictwo i wsparcie w sytuacjach problemowych – 84 osoby, – pilotowano sprawy związane z utrzymaniem lokalu mieszkalnego i pozyskania dotacji do opłat czynszowych – zgodnie z potrzebami, – promowano i angażowano seniorów do aktywności obywatelskiej samorządności i działań samopomocowych – 111 osób, – prowadzono działania integracji między i wewnątrzpokoleniowej – 103 osoby. Realizowano działania skierowane do osób wykazujących cechy zaburzeń demencyjnych – 42 osoby.	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski, Spółdzielnie mieszkaniowe i Wspólnoty, placówki oświatowe, Kościół Katolicki, społeczność lokalna
--	--	--	----------------------------	--

	3. Wspieranie realizacji projektów i inicjatyw popularyzujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych	Zorganizowano Światowy Tydzień Przedsiębiorczości w Młodzieżowym Ośrodku Pracy Twórczej w trakcie którego odbyły się: – giełda przedsiębiorczości, – koncert jazzowy, – warsztaty rękodzieła artystycznego. Osoby niepełnosprawne brały udział w powyższym przedsięwzięciu.	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej	
		W Pałacu Kultury Zagłębia odbył się Ogólnopolski przegląd Piosenki Osób Niewidomych i Słabowidzących „Dotyk dźwięku”. W koncercie finałowym 29.05.2016 r. uczestniczyło ok. 800 widzów.	Pałac Kultury Zagłębia	Fundacja „Wygrajmy razem”
		Zorganizowany został XXII Krajowy a VII Międzynarodowy Przegląd Umiejętności Artystycznych Amatorskich Zespołów Seniorów i Osób Niepełnosprawnych PUMA 2016 w dniach od 05.10.2016 r. do 07.10.2016 r., uczestniczyło w nim ok. 1 200 widzów. Udział wzięło 490 wykonawców.	Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem”	Pałac Kultury Zagłębia
		Dnia 20.11.2016 r. odbył się Koncert „Wygrajmy razem” promujący działalność artystyczną osób niewidomych i niedowidzących, w którym udział brało ok. 600 widzów.	Pałac Kultury Zagłębia	Fundacja „Mimo wszystko”, Fundacja „Wygrajmy Razem”
		Centrum Aktywności Obywatelskiej prowadziło działania merytoryczne (doradztwo bieżące, specjalistyczne, działania na rzecz animacji partnerstw, wizyty studyjne, spotkania informacyjne), które przyczyniały się do wspierania Organizacji Pozarządowych w realizacji działań mających na celu aktywizację i integrację osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym; w ramach działalności Centrum Aktywności Obywatelskiej wsparło 125 osób niepełnosprawnych (kobiet - 73, mężczyzn - 52).	Centrum Aktywności Obywatelskiej	

		Fundacja „Nieprzetarte szlaki” z Lublina zorganizowała zajęcia teatralne w ramach teatroterapii (udział w przeglądzie SANS w Lublinie). Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” brali udział w różnych konkursach, projektach artystycznych, popularyzujących sztukę i twórczość osób niepełnosprawnych, m.in. w Czeladzkim Spotkaniu Osób Niepełnosprawnych, Międzynarodowe Biennale Sztuk Plastycznych, Art. Najf Festiwal. Udział w wielu konkursach i eventach popularyzujących sztukę osób niepełnosprawnych miał ogromne znaczenie edukacyjne i kulturalne dla osób z upośledzeniem umysłowym, bądź osób chorych psychicznie, służył podniesieniu motywacji, poczucia własnej wartości i pewności siebie, integrację osób z niepełnosprawnościami oraz propagowanie sztuki osób niepełnosprawnych szerokiemu gronu odbiorców. W 2016 r. zorganizowany został „Przegląd Krótkich Form Artystycznych – MASKI 2016” - impreza integracyjna ze Środowiskowym Domem Samopomocy w Zawierciu, Środowiskowym Domem Samopomocy w Czeladzi, Środowiskowym Domem Samopomocy w Sosnowcu oraz Dziennym Domem „Senior – WIGOR” – 57 uczestników.	Fundacja „Nieprzetarte szlaki” w Lublinie m.in. Fundacja Sztuki Osób Niepełnosprawnych, Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Jaworznie, Galeria Szyb Wilson, Fundacja United Way, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną w Jaworznie, Stowarzyszenie Na Rzecz Niepełnosprawnych „Familia”, Muzeum Miejskie w Rudzie Śląskiej Środowiskowy Dom Samopomocy	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Dzienny Dom „Senior – WIGOR”, Środowiskowy Dom Samopomocy Czeladź, Środowiskowy Dom Samopomocy Sosnowiec, Środowiskowy Dom Samopomocy Zawiercie
--	--	--	---	--

		Dzienny Dom „Senior-WIGOR” zrealizował własne projekty aktywizacji społecznej i integracji międzypokoleniowej seniorów, w tym promowano twórczość artystyczną i rękodzielniczą, organizowano wystawy prac, wystawiano przedstawienia tematyczne, aktywnie uczestniczano w organizowanych w mieście imprezach skierowanych do osób niepełnosprawnych - organizowano dni otwarte dla mieszkańców, uczestniczano w Parasparkiadzie, angażowano seniorów w życie publiczne, rozwój samorządności i działania samopomocowe – uczestniczyły 92 osoby. Na konferencji organizowanej przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w dniu 29.09.2016 r. w Białobrzegach Dzienny Dom „Senior-WIGOR” prezentował tzw. „dobre praktyki”.	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Instytucje i organizacje w Dąbrowie Górniczej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
--	--	---	----------------------------	--

	4. Rozwój wolontariatu działającego na rzecz osób niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej	W 2016 r. w ramach Klubu Wolontariusza dwóch wolontariuszy świadczyło wsparcie uczestnikom Warsztatu Terapii Zajęciowej. W Warsztacie Terapii Zajęciowej w 2016 r. było zaangażowanych średnio - 3 wolontariuszy/m-c. Na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej 1 osoba w miesiącu przepracowała 20,8 godz. Organizowany był wolontariat w ramach projektu „Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływania rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej – „Droga do przyszłości”, w ramach którego, studenci mieli możliwość przeprowadzenia zajęć, zdobycie doświadczenia, itp. w zakresie przyuczania do zawodu, pomocy terapeutom specjalistom, promocji idei wolontariatu w środowisku lokalnym – promocja zachowań prospołecznych. W ramach wolontariatu specjalistycznego prowadzono darmowe godziny zajęć specjalistycznych. Organizowano wolontariat przy realizacji projektu „Głównym Szlakiem Beskidzkim – cykl wędrówek beskidzkimi szlakami turystycznymi, kontynuujący promocję aktywnych form spędzania czasu wolnego wśród niepełnosprawnych mieszkańców Dąbrowy Górniczej” w ilości 88 godz. Centrum Aktywności Obywatelskiej w Dąbrowie Górniczej prowadził działania zmierzające do rozwoju wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez organizację 7 szkoleń nt. wolontariatu, pośrednictwa wolontariatu czy współpracę ze szkolnymi klubami wolontariusza. W 2016 r. Środowiskowy Dom Samopomocy współpracował z jednym wolontariuszem (absolwentem studiów prawnych), który działał na rzecz uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy, pomagał w opiece nad uczestnikami, uczestniczył w zajęciach.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Dział Aktywizacji Zawodowej i Komunikacji Społecznej Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Centrum Aktywności Obywatelskiej Środowiskowy Dom Samopomocy	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im. Jana Pawła II Kluby wolontariusza Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
--	---	---	--	--

	5. Popularyzowanie wśród osób niepełnosprawnych form aktywnego spędzania czasu wolnego poprzez organizowanie akcji promocyjnych	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” zorganizował wyjazdy o charakterze rehabilitacyjno-integracyjnym dla niepełnosprawnych uczestników – Jarosławiec, Ogrodzieniec i Krępa. Ponadto zorganizowano liczne wyjazdy, wyjścia o charakterze integracyjnym i zajęcia sportowe. Wsparciem objęci byli wszyscy uczestnicy – 60 osób. Centrum Aktywności Obywatelskiej w Dąbrowie Górniczej prowadziło działania zmierzające do pomocy w popularyzowaniu wśród osób niepełnosprawnych aktywnego spędzania czasu wolnego poprzez wsparcie merytoryczne zmierzające do pozyskania środków na ww. działalność. Popularyzowanie aktywnego spędzania czasu wolnego było też realizowane poprzez organizację dorocznego Festiwalu Ludzi Aktywnych. W 2016 r. w zakresie treningu umiejętności spędzania czasu wolnego odbyło się łącznie 485 zajęć, mających na celu rozbudzenie zainteresowań poprzez organizację zajęć o określonej tematyce, nabycie umiejętności organizowania sobie czasu wolnego, wdrażanie różnych form aktywności, integrację społeczną poprzez udział w różnego rodzaju imprezach i przedsięwzięciach. W ramach tych zajęć 66 osób wzięło udział w zajęciach treningowych, 40 osób wzięło udział w zajęciach dowolnych, 66 osób uczestniczyło w kąciku poetycko - kabaretowym, 66 osób wzięło udział w zajęciach z cyklu globtroter, 66 osób wzięło udział w zajęciach z cyklu wiadomości o świecie, 64 osoby wzięły udział w klubie filmowym, 66 osób wzięło udział w imprezach na terenie Środowiskowego Domu Samopomocy i innych ośrodkach wsparcia. Zorganizowano 15 wyjść do grotty solnej, 5 wyjść na basen, 6 wyjść do kina, wycieczkę do Krakowa.	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Urząd Miejski – Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe Środowiskowy Dom Samopomocy	Centrum Aktywności Obywatelskiej Park Wodny „Nemo”, Kino „Nowość” w Będzinie
		Popularyzowano aktywne formy spędzania wolnego czasu poprzez aktywizację i rozwój zainteresowań, w tym m.in.: utrwalanie więzi rodzinnych, kulturę i sztukę, sport i rekreację, historię, aktywny ruch, promowanie umiejętności posługiwania się komputerem i internetem. Organizowano wycieczki, wyjścia na koncerty odbywające się w Pałacu Kultury Zagłębia, do kina, muzeum, ogrodów botanicznych, obserwatorium astronomicznego, zwiedzano zabytki. Uczestniczo w Parasparkiadzie. Promowano twórczość seniorów oraz ich aktywne działania w środowisku lokalnym m.in.: poprzez uczestnictwo w Radzie Seniora – Dzienny Dom „Senior-WIGOR” miał swoją przedstawicielkę.	Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Instytucje publiczne, szkoły, Parafie, kino „Jedność” w Będzinie, Miejska Biblioteka Publiczna

	6. Propagowanie wiedzy o niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży poprzez pogadanki, warsztaty, pokazy filmowe	W 2016 r. w dąbrowskich placówkach oświatowych organizowane były warsztaty oraz pogadanki nt. niepełnosprawności. Realizowano zadania mające na celu edukację w zakresie pozytywnego nastawienia wobec osób niepełnosprawnych, tolerancji wobec ich wyglądu, odmiennych zachowań. Zajęcia objęły uczniów wszystkich klas dąbrowskich szkół. Propagowano integrację międzypokoleniową poprzez organizowanie imprez międzypokoleniowych, obchody świąt religijnych i państwowych, organizację warsztatów międzypokoleniowej twórczości i wymiany doświadczeń, warsztatów tanecznych, teatralnych, muzycznych. Jak co roku Dzienny Dom „Senior-WIGOR” uczestniczył we mszy organizowanej przez Parafię NMP Królowej Polski z udziałem dzieci ze Szkoły Katolickiej w intencji niepełnosprawnych seniorów tego domu.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Placówki Oświatowe Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Placówki Oświatowe, a w szczególności: Szkoła Podstawowa nr 7 i nr 8, Szkoła Muzyczna, przedszkola, Zespół Szkół Ekonomicznych, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2, Katolicka Szkoła Podstawowa, Parafia NMP Królowej Polski
	7. Aktywizowanie osób niepełnosprawnych lub ich przedstawicieli do brania czynnego udziału w działaniach podejmowanych na ich rzecz np. opiniowanie, tworzenie programów i projektów	Centrum Aktywności Obywatelskiej w Dąbrowie Górniczej było jednym z podmiotów, które wspierało działania osób niepełnosprawnych bądź ich przedstawicieli do brania czynnego udziału w działaniach podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych – zachęcało do opiniowania oraz tworzenia projektów i programów, w 2016 r. Centrum Aktywności Obywatelskiej zorganizowało 18 spotkań w ww. tematyce.	Urząd Miejski – Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe

		Zorganizowano spotkanie informacyjne dla uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy i ich rodzin mające na celu omówienie bieżącego funkcjonowania placówki oraz planów na 2017 rok. W dalszym ciągu uaktywniano Radę Domu w działaniach na rzecz uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy. Realizowano kompleksowe działania i inicjatywy w kierunku aktywizacji społecznej i reintegracji seniorów we współczesnym społeczeństwie. Innowacyjne działania na rzecz seniorów obejmowały realizację projektu „Ja – Obywatel”. Projektem objęto 111 osób. Udział przedstawicieli organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych przy tworzeniu „Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej na lata 2017-2021”. Opiniowanie uchwał w sprawie określenia rodzaju zadań powiatu i wysokości środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Opiniowanie zasad udzielania dofinansowania z udziałem środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych do zadań wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Opiniowanie uchwały w zakresie projektu programu pn. „Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej na lata 2017-2021”.	Środowiskowy Dom Samopomocy Dzienny Dom „Senior-WIGOR” 3 przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, przedstawiciel Rady Seniorów Miasta Dąbrowa Górnicza, przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy oraz Urzędu Miejskiego (Wydziału Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Wydziału Oświaty, Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej) Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Rodziny uczestników Instytucje i organizacje na terenie miasta
--	--	---	---	--

7. Usprawnianie systemu informacji oraz zwiększenie dostępu do informacji w zakresie podnoszenia świadomości osób niepełnosprawnych	1. Współpraca w zakresie zapewnienia osobom niepełnosprawnym szerszego dostępu do informacji o możliwościach wsparcia poprzez wykorzystanie oraz upowszechnianie różnorodnych źródeł przekazu np. internet, publikacje typu broszury, poradniki, infolinie, środki masowego przekazu itp. a także wspieranie wydawnictw o charakterze informacyjnym i edukacyjnym dotyczących różnych aspektów życia społecznego osób niepełnosprawnych oraz przysługujących im praw, ulg i uprawnień	Systematyczne przekazywanie ważnych informacji i komunikatów dla osób niepełnosprawnych za pośrednictwem mediów własnych (portal miejski, Przegląd Dąbrowski) oraz lokalnych (TV, radio, prasa), np.: https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129649-rzecznik_praw_pacjenta_przypomina.html kampania społeczna Rzecznika Praw Pacjenta pt. "Rzecznik Praw Pacjenta Przypomina". https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129629-gramy_dla_julki.html akcja charytatywna na rzecz chorej dziewczynki https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-128845-powstala_nowa_poradnia_pedagogiczno.html otwarcie Niepublicznej Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej „Centrum Wcześniaka i Małego dziecka” https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-128833-stypendia_dla_dzieci_w_ciezkim_stanie.html wsparcie dla rodzin z dziećmi, mającymi duże problemy zdrowotne https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-128816-konferencja_diabetologiczna.html konferencja diabetologiczna pt. „Kompleksowe, nowoczesne leczenie cukrzycy” https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129729-europejski_tydzien_autyzmu.html Europejski Tydzień Autyzmu https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-28782-targi_informacji_zawodowej.html https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129625-zakonczyly_sie_targi_informacji.html Targi Informacji Zawodowej https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129595-praca_czeka_targi_informacji_zawodowej.html Praca czeka - Targi Informacji Zawodowej https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-128269-wyprawka_szkolna.html Wyprawka szkolna https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129087-centrum_aktywnosci_obywatelskiej_juz.html Centrum Aktywności Obywatelskiej już działa oficjalnie https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-128969-program_rodzina_500_plus.html Program Rodzina 500 Plus https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-128952-doradcy_podatkowi_niepelnosprawnym.html Doradcy podatkowi niepełnosprawnym https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-9-128833-stypendia_dla_dzieci_w_ciezkim_stanie.html Stypendia dla dzieci w ciężkim stanie klinicznym.	Biuro Prasowe	media lokalne
---	--	---	----------------------	----------------------

		Portal miejski: www.dabrowa-gornicza.pl zakładka Niepełnosprawni – nie jest możliwe ustalenie ilości osób niepełnosprawnych, które korzystały ze strony internetowej portalu miejskiego. Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Dąbrowy Górniczej umieszczone były informacje w zakresie ułatwień dla osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miejskim (nie jest możliwe ustalenie liczby osób niepełnosprawnych korzystających z informacji). Centrum Aktywności Obywatelskiej w ramach wsparcia infrastrukturalnego udostępniało nieodpłatnie dostęp do komputera, internetu (WiFi) oraz podstawowego sprzętu biurowego. W Centrum Aktywności Obywatelskiej można było także skorzystać z wydawnictw o charakterze edukacyjnym i informacyjnym dot. osób niepełnosprawnych i działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych. Powiatowy Urząd Pracy rozpowszechnił 2 publikacje o tematyce niepełnosprawności. Na stronach internetowych dotyczących osób niepełnosprawnych Powiatowego Urzędu Pracy gościło 14 675 osób (tu: zakładka tematyczna strony głównej). Stowarzyszenie „Otwarte Serca” prowadziło stronę internetową, z której korzystały także osoby niepełnosprawne, w tym uczestnicy WTZ: www.otwarteserca.com WTZ miało także swój funpage na Facebooku, gdzie informowało na bieżąco o wydarzeniach z życia placówki (strona miała 315 sympatyków); zasięg funpagu podobnie jak w latach ubiegłych. Celem było propagowanie działalności placówki, informowanie o wydarzeniach związanych z działalnością, aktywizowanie, uspołecznianie. Umożliwiono dostęp do informacji o możliwościach wsparcia dla osób niepełnosprawnych poprzez wykorzystanie różnorodnych środków przekazu tj. internet, środki masowego przekazu, prowadzono akcje informacyjne dla niepełnosprawnych seniorów i ich rodzin/opiekunów.	Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Urząd Miejski – Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej Powiatowy Urząd Pracy Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
--	--	--	---	--

	2. Tworzenie i wydawanie informatorów zawierających informacje na temat niepełnosprawności	Powiatowy Urząd Pracy przekazał 276 informatorów. Centrum Aktywności Obywatelskiej w roku 2016 r. zamieściło blisko 650 publikacji – artykułów, relacji dot. działalność osób niepełnosprawnych na portalach ngo.dabrowa-gornicza.pl, ngo.pl oraz ekonomiaspoleczna.pl	Powiatowy Urząd Pracy Centrum Aktywności Obywatelskiej	
	3. Opracowanie we współpracy z instytucjami użyteczności publicznej i organizacjami pozarządowymi systemu zbierania danych z zakresu osób niepełnosprawnych zamieszkujących Dąbrowę Górniczą	Warsztat Terapii Zajęciowej prowadził ciągłą wymianę informacji dot. osób niepełnosprawnych (w zakresie ilości osób i stopnia niepełnosprawności) – uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej, beneficjentów projektów Stowarzyszenia „Otwarte Serca”, osób oczekujących na miejsce w placówce. – wymiana informacji z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Wydziałem Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania O Niepełnosprawności, Środowiskowym Domem Samopomocy oraz Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym, – kwalifikowanie uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Centrum Aktywności Obywatelskiej na bieżąco współpracowało z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w zakresie działań na rzecz osób niepełnosprawnych. W 2016 r. Wydział Oświaty gromadził następujące dane z zakresu osób niepełnosprawnych: – liczba dzieci i uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do dąbrowskich placówek oświatowych, – liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju, – liczba dzieci i uczniów niepełnosprawnych dowożonych do placówek oświatowych, – wyniki egzaminów zewnętrznych uczniów niepełnosprawnych. Dane te wykorzystywane były m.in. przy opracowywaniu gminnych programów.	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Miejski - Wydział Oświaty	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe

	4. Organizowanie konferencji, seminariów, kampanii i imprez integracyjnych mających na celu podnoszenie społecznej świadomości dotyczącej problematyki niepełnosprawności	Zorganizowano piknik sąsiedzki "Ze zdrowiem na Ty", który był skierowany również do osób niepełnosprawnych. 292 osoby skorzystały z konsultacji m.in. onkologicznej, kardiologicznej, chirurgicznej, dietetycznej i diabetologicznej. Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem” w 2016 r. zorganizował: – XXII Krajowy a VII Międzynarodowy Przegląd Umiejętności Artystycznych Amatorskich Zespołów Seniorów i Osób Niepełnosprawnych PUMA 2016, – VII Konferencję naukowo-szkoleniową pt.: „Starość – jej ciemność, jej światłość...”, – Obchody „Światowego Dnia Chorego”. W 2016 r. placówki oświatowe podjęły 69 inicjatyw mających na celu podniesienie społecznej świadomości dotyczącej problematyki osób niepełnosprawnych m. in. poprzez przygotowanie krótkiego filmu prezentującego postawy tolerancji i szacunku do osób niepełnosprawnych. Ponadto Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna opracowała wskazówki dla rodziców i nauczycieli dotyczące pracy z dzieckiem niepełnosprawnym. Działalność ta miała na celu poszerzanie wiedzy o potrzebach osób niepełnosprawnych wśród uczniów, rodziców i nauczycieli. Przeprowadzono akcje promujące działalność Dziennego Domu „Senior-WIGOR” na rzecz niepełnosprawnych seniorów wśród społeczności lokalnej, w prasie lokalnej, Internecie, na stronach BIP Urzędu Miejskiego.	Śląski Oddział Wojewódzki Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków z siedzibą w Dąbrowie Górniczej, Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębem”, Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Instytucje i organizacje
--	--	--	--	---------------------------------

	5. Upowszechnianie wizerunku osób niepełnosprawnych jako aktywnych członków społeczeństwa poprzez promowanie wszelkich form twórczości artystycznej i kulturalnej osób niepełnosprawnych oraz zapewnienie wybitnym jednostkom możliwości indywidualnego zaprezentowania swoich osiągnięć	Regularnie publikowano materiały poświęcone osobom niepełnosprawnym, aktywnym lokalnie, realizującym swe marzenia-portal miejski www.dabrowa-gornicza.pl oraz Przegląd Dąbrowski. np. https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129722-cztery-razy-podium.html Maciej Krężel rozpoczyna nowy sezon https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129667-zaplonie-znicz-paraspartakiady.html Paraspartakiada https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129364-aktywny-wypoczynek-pelen-niespodzianek.html półkolonie w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129272-poznajcie-barbare-tometczak.html wywiad z Barbarą Tometczak, prezes Śląskiego Stowarzyszenia Diabetyków https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129232-obchodzono-miedzynarodowy-dzien-inwalidy.html Międzynarodowy Dzień Inwalidy https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129219-dotyk-dzwieku.html Dotyk Dźwięku https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129725-szkolny-wolontariat-doceniony.html Szkolny wolontariat doceniony https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129689-weekend-pelen-dzwiekow.html Weekend pełen dźwięków https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-11-129479-dabrowa-przyjazna-rodzinie.html Dąbrowa przyjazna rodzinie https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129402-zaglebie-dabrowa-gornicza-druzynowym.html Szachiści Mistrzem Polski https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-1-129215-lider-w-maszynowej-branzy.html Lider w maszynowej branży https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-4-129176-dni-dabrowy-gorniczej-2016.html Dni Dąbrowy Górniczej	Biuro Prasowe	Urząd Miejski, instytucje, stowarzyszenia i organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych
--	---	---	----------------------	---

		https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129218-artystyczne_inspiracje_poprzez_animacje.html Artystyczne inspiracje poprzez animacje https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-129133-porzadkowanie_targowiska.html Porządkowanie targowiska https://dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129087-centrum_aktynosci_obywatelskiej_juz.html Centrum Aktywności Obywatelskiej już działa oficjalnie https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129063-weekendowa_eksplozja_aktynosci.html Weekendowa eksplozja aktywności http://ngo.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosci/20160322/1372/szachowe_mistrzostwa.html Mistrzostwa szachowe http://ngo.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosci/20160314/1352/sobota_dabrowskich_opp.html Sobota dąbrowskich OPP https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-12-128870-filmowo_scenicznie_aktywnie.html Filmowo, scenicznie, aktywnie https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-4-128830-basen_w_pierwszej_kolejnosci.html Basen w pierwszej kolejności https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-128782-w_ten_zimowy_czas.html W ten zimowy czas https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-3-128781-drugie_zycie_dworca.html Drugie życie dworca https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-128724-wystawa_zaglebiowskich_artystow.html Wystawa zagłębiowskich artystów https://www.dabrowa-gornicza.pl/aktualnosc-129619-najlepsi_uczniowie_i_studenci_nagrodzeni.html Najlepsi uczniowie i studenci nagrodzeni		
--	--	--	--	--

		Warsztat Terapii Zajęciowej kontynuował pracę nad upowszechnianiem wizerunku niepełnosprawnego artysty, podczas przedstawień teatralnych, jak również przy udziale uczestników w przedsięwzięciach artystycznych malarskich, konkursach itp. Poprzez działania o tym charakterze uczestnicy: – poprawiali kompetencje społeczne, – rozwijali twórcze myślenie, nabywali umiejętności radzenia sobie w nieszablonowych i nieprzewidzianych sytuacjach np. podczas zajęć twórczych, w tym aktorskich, uczestniczyli w różnych wydarzeniach kulturalnych w regionie. Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej brali udział w różnych konkursach i wystawach m.in.: – udział w Czeladzkich Spotkaniach Osób Niepełnosprawnych „Kurs Radosnego Malowania”, – XIV Międzynarodowym Biennale Sztuk Plastycznych Osób Niepełnosprawnych – Fundacja Sztuki Osób Niepełnosprawnych (wyróżnienie międzynarodowe), – „Jan Paweł II – postać niezapomniana” IV Ogólnopolski Konkurs Plastyczny – SOSW w Jaworznie (I miejsce i wyróżnienie), – udział w IX Art. Najf Festiwal w Galerii Szyb Wilson, – X Edycja Konkursu „Świat Nikiforów” – Fundacja United Way z Warszawy, – XII Edycja Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego Sztuka Osób Niepełnosprawnych – PFRON – VI Edycja Regionalnego Konkursu Plastycznego „Magia Kolorów 2016” org. Przez WTZ Jaworzno, – VI Czeladzkie Spotkania Plenerowe Osób Niepełnosprawnych, – XXVII Konkurs dla Twórców Nieprofesjonalnych im. Pawła Wróbla – MDK Szopienice-Giszowiec, – „Rudzka Jesień: - konkurs Plastyki Nieprofesjonalnej – Muzeum Miejskie im. Chroboka w Rudzie Śląskiej. W zakresie arteterapii odbyło się łącznie 157 zajęć, których celem było odkrycie twórczych zasobów uczestników, rozbudzenie zainteresowań, wspieranie postaw twórczych, samokreacji i poznawania siebie, poznanie tańców różnych kultur, nauka dykcji i ruchu scenicznego. W wyniku tych zajęć Integracyjna Grupa Teatralna „Prometeusz” przygotowała przedstawienie pt. „Mam Talent”. 65 osób wzięło udział w przygotowaniach prezentacji artystycznych na spotkanie integracyjne z rodzinami uczestników, 33 osoby wzięły udział w zajęciach z choreoterapii, 9 osób w zajęciach teatralnych i 16 osób w psychorysunku.	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”, Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” Środowiskowy Dom Samopomocy	
--	--	---	--	--

		Szkoły podjęły 49 inicjatyw promujących osoby niepełnosprawne oraz ich twórczość artystyczną, upowszechniano sukcesy niepełnosprawnych uczniów, jako osób posiadających wiele talentów, przybliżano sylwetki sławnych osób z niepełnosprawnością, np. Nick Vuijic, Janek Mela. Uczniowie dąbrowskich szkół specjalnych z powodzeniem uczestniczyli w zawodach sportowych, konkursach plastycznych, literackich, wystawiali swoje prace w placówkach oświatowych, instytucjach użyteczności publicznej, na kiermaszach. W 2016 r. odbyły się 4 wystawy promujące twórczość osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miejskim w Dąbrowie Górniczej dla mieszkańców miasta w czasie organizowanych dni otwartych.	Urząd Miejski – Wydział Oświaty, Szkoły Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Urząd Miejski
--	--	---	--	----------------------

	6. Bezpłatne udostępnianie sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu	Centrum Aktywności Obywatelskiej w ramach wsparcia infrastrukturalnego udostępniało nieodpłatnie dostęp do komputera, Internetu (WiFi) oraz podstawowego sprzętu biurowego. W Warsztacie Terapii Zajęciowej osoby niepełnosprawne – uczestnicy – mieli dostęp do sprzętu komputerowego i Internetu w ramach prowadzonych zajęć terapeutycznych, ale również w trakcie przerw między zajęciami mogli korzystać z Internetu. Placówka stale dba o powiększanie zasobów komputerowych – stara się o pozyskanie sprzętu komputerowego. Na terenie Powiatowego Urzędu Pracy zapewniono dostęp do punktu, gdzie osoby niepełnosprawne mogły korzystać ze sprzętu komputerowego. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej bezpłatnie udostępniono sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu w ramach programu realizowanego przez Klub Integracji Społecznej, w którym uczestniczyć mogły osoby niepełnosprawne. W ramach projektu „STOP wykluczeniu cyfrowemu” oferowano bezpłatne korzystanie ze sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu z możliwością wyszukiwania informacji zawodowych, sporządzania dokumentów aplikacyjnych, wysyłania i odbierania poczty elektronicznej oraz bezpłatnego wydruku przygotowanych dokumentów. W Bibliotece Głównej i kilku filiach Miejskiej Biblioteki Publicznej prowadzony był bezpłatny kurs komputerowy p.n.: „Komputer dla młodych duchem”, z którego mogły skorzystać osoby starsze i niepełnosprawne. Poza tym we wszystkich placówkach Miejskiej Biblioteki Publicznej znajdują się stanowiska komputerowe z możliwością bezpłatnego skorzystania z Internetu. W 2016 r. prowadzone były zajęcia warsztatowe z obsługi komputera i Internetu. Dostęp do sprzętu zgodnie z potrzebami miały wszystkie osoby, które wykazywały chęć skorzystania z ww. warsztatów.	Centrum Aktywności Obywatelskiej Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Powiatowy Urząd Pracy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Dział Aktywizacji Zawodowej i Komunikacji Społecznej - Klub Integracji Społecznej Miejska Biblioteka Publiczna Dzienny Dom „Senior-WIGOR”	Telewizja Osiedlowa Mydlice TOM
--	---	--	--	--

	7. Dostosowywanie stron internetowych urzędów, instytucji, organizacji pozarządowych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Portal miejski (www.dabrowa-gornicza.pl) jest nowoczesnym serwisem dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych – niewidomych - w 2016 r. spełniał standardy W3C, WAI, WCAG 1.0 LEVEL DOUBLE-A oraz inne powszechnie przyjęte standardy dostępności informacji publicznej dla niepełnosprawnych, zapewniał zwiększenie dostępności dla osób z upośledzeniem narządu wzroku np. poprzez wysoki kontrast, powiększenie lub pomniejszenie czcionki, współpraca z oprogramowaniem wspomagającym czytanie, możliwość nawigacji z poziomu klawiatury (bez użycia myszki). Portal miejski zawiera specjalny, stale rozbudowywany moduł poświęcony osobom niepełnosprawnym, ich uprawnieniom, dostępności obiektów, pomocy prawnej, możliwości znalezienia pracy, itp. Niezależnie od specjalnego działu, informacje dla niepełnosprawnych umieszczane były regularnie w aktualnościach dla mieszkańców. Portal miejski oraz podportale zostały dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Strona Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (www.mops.com.pl) jest serwisem spełniającym standardy wymagania dla osób niepełnosprawnych. W 2016 roku serwis spełniał standardy wyznaczone przez organizację W3C (World Wide Web Consortium) oraz standardy WCAG 2.0 na poziomie AA. Strona umożliwia zmianę czcionki oraz kontrastu co zwiększa dostępność treści dla osób niepełnosprawnych na poziomie AA. W jej ramach funkcjonowała osobna zakładka, w której zebrane były w jednym miejscu wszystkie ważne informacje dla osób niepełnosprawnych. Strona Powiatowego Urzędu Pracy w 2016 r. dostępna była w wersji dla osób słabowidzących (z funkcją powiększenia czcionki oraz zwiększonego kontrastu). W jej ramach funkcjonowała osobna zakładka, w której zebrane były w jednym miejscu wszystkie ważne informacje związane z aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych.	Biuro Prasowe Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Powiatowy Urząd Pracy	
	8. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym przedstawiciela koordynującego działania na ich rzecz w Dąbrowie Górniczej	Społecznym Koordynatorem ds. Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej była Pani Barbara Tometczak, która pełniła dyżury we wtorki po uprzednim uzgodnieniu telefonicznym w siedzibie Centrum Aktywności Obywatelskiej przy ul. Sienkiewicza 6a. Odkąd się 26 wizyt osobistych, 12 wizyt domowych i rozmów z rodzinami, udzielono przeszło 100 porad telefonicznych.	Centrum Aktywności Obywatelskiej	

8. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz osób niepełnosprawnych	1. Wspieranie projektów organizacji pozarządowych działających w środowisku osób niepełnosprawnych w zakresie sportu, kultury, rekreacji i innych.	Wydział Oświaty Urzędu Miejskiego w 2016 r. udzielił Dąbrowskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca” w Dąbrowie Górniczej dotację na realizację zadania pn. Kompleksowe i wielospecjalistyczne oddziaływania rewalidacyjne wspierające dzieci i młodzież z terenu Dąbrowy Górniczej z zaburzeniami rozwoju. Wsparciem terapeutycznym zostało objętych 78 dzieci i uczniów, u których wystąpiły zaburzenia rozwojowe. W ramach projektu zrealizowano 918 godz. zajęć specjalistycznych. Każdy uczestnik został poddany diagnozie wstępnej oraz końcowej, co pozwoliło wskazać postępy po zakończeniu terapii. Ponadto zorganizowano grupy wsparcia dla 17 rodziców. W obszarze pn.: Ochrona i promocja zdrowia oraz działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, dotacje otrzymały nw. organizacje pozarządowe: 1) Fundacja Pro-Salute w Będzinie, 2) Będzińskie Stowarzyszenie Amazonek w Będzinie, 3) Stowarzyszenie dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych „Razem do celu” w Dąbrowie Górniczej, 4) Stowarzyszenie Reumatyków i Ich Sympatyków „SOMA” w Dąbrowie Górniczej, 5) Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski – Koło w Dąbrowie Górniczej, 6) Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane ich Opiekunów i Przyjaciół w Siemianowicach Śląskich, 7) Stowarzyszenie Krokus z siedzibą w Dąbrowie Górniczej, 8) Śląski Oddział Wojewódzki Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków z siedzibą w Dąbrowie Górniczej. W 2016 r. Gmina udzieliła 6 dotacji organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność na rzecz osób niepełnosprawnych na realizację przedsięwzięć w zakresie upowszechniania i rozwoju sportu, turystyki i rekreacji. Kontynuowano współpracę z organizacjami pozarządowymi, działającymi non-profit, OPP – zawieranie partnerstw na szczeblu organizacji imprez promujących sztukę osób niepełnosprawnych. Centrum Aktywności Obywatelskiej prowadziło działania merytoryczne (doradztwo bieżące, specjalistyczne, działania na rzecz animacji partnerstw, wizyty studyjne, spotkania informacyjne), które przyczyniały się do wspierania Organizacji Pozarządowych w realizacji działań mających na celu aktywizację i integrację osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym; w ramach działalności Centrum Aktywności Obywatelskiej wsparło 125 osób niepełnosprawnych (kobiet - 73, mężczyzn - 52)	Urząd Miejski - Wydział Oświaty Urząd Miejski – Wydział Zdrowia, Polityki Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Urząd Miejski - Wydział Promocji, Kultury i Sportu Fundacja „Wygrajmy Razem” Centrum Aktywności Obywatelskiej	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”

51

		Drużyna Środowiskowego Domu Samopomocy brała udział w XVII Paraspartakiadzie Śląska i Zagłębia Osób Niepełnosprawnych.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym „NEURON”	Środowiskowy Dom Samopomocy
	2. Wspieranie organizacji pozarządowych mające na celu aktywizację i integrację osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym	Kontynuowano współpracę z organizacjami pozarządowymi, działającymi non-profit, Organizacjami Pożytku Publicznego – zawieranie partnerstw na szczeblu współorganizacji/beneficjenta działań na rzecz promowania problematyki niepełnosprawności. Centrum Aktywności Obywatelskiej prowadziło działania merytoryczne (doradztwo bieżące, specjalistyczne, działania na rzecz animacji partnerstw, wizyty studyjne, spotkania informacyjne), które przyczyniały się do wspierania Organizacji pozarządowych w realizacji działań mających na celu aktywizację i integrację osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym; w ramach działalności Centrum Aktywności Obywatelskiej wsparło 125 osób niepełnosprawnych (kobiet - 73, mężczyzn - 52).	FRAPZ Sosnowiec, Fundacja „Wygramy Razem” Centrum Aktywności Obywatelskiej	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”
	3. Prowadzenie i aktualizowanie bazy danych organizacji pozarządowych	Centrum Aktywności Obywatelskiej na bieżąco prowadziło i aktualizowało bazę danych Organizacji Pozarządowych.	Urząd Miejski – Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej	Centrum Aktywności Obywatelskiej
	4. Promowanie działalności organizacji pozarządowych działających dla i na rzecz osób niepełnosprawnych	W roku 2016 r. Centrum Aktywności Obywatelskiej zamieściło blisko 650 publikacji – artykułów, relacji dot. działalności osób niepełnosprawnych na portalach ngo.dabrowa-gornicza.pl, ngo.pl oraz ekonomiaspoleczna.pl	Urząd Miejski	Centrum Aktywności Obywatelskiej
	5. Prowadzenie przez organizacje pozarządowe szkoleń, prelekcji i konferencji dla i na temat osób niepełnosprawnych	Centrum Aktywności Obywatelskiej pomagało pozyskiwać środki na organizację takich działań przez organizacje pozarządowe (np. środki Urzędu Miejskiego, Urzędu Marszałkowskiego i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) oraz zamieszczało informacje dot. możliwości czynnego udziału w działaniach przez osoby niepełnosprawne na profilach branżowych – ngo.pl czy ekonomiaspoleczna.pl	Organizacje Pozarządowe	Centrum Aktywności Obywatelskiej

PRIORYTET II. Rozwój rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Poprawa poziomu przygotowania zawodowego i możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz tworzenie nowych i doskonalenie dotychczasowych instrumentów zwiększających możliwości osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

1. Usługi i instrumenty rynku pracy wspierające aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotne albo poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu	1. Zapewnienie wygodnego dostępu do informacji na temat możliwości aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	Powiatowy Urząd Pracy przekazywał informacje dotyczące aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez: – przekaz bezpośredni pracowników na terenie Powiatowego Urzędu Pracy, – ulotki dla osób niepełnosprawnych, – prezentację multimedialną dla osób niepełnosprawnych emitowaną w głównej poczekalni PUP, – stronę internetową Powiatowego Urzędu Pracy. Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” odbyli wizytę studyjną w Zakładzie Aktywności Zawodowej, podczas której zapoznali się ze środowiskiem pracy i zakresem obowiązków na stanowiskach: pracownik pralni mechanicznej, pomocnik kuchenny, pracownik porządkowy. Zorganizowano wizytę studyjną w Chruszczobrodzie w Ośrodku Rekreacji Konnej PARNAS, gdzie uczestnicy zapoznali się ze środowiskiem pracy i zakresami obowiązków na stanowisku pracownik stajenny. Przedstawiono techniki pracy i narzędzia, pokazano sprzątanie boksów, szczotkowanie koni. Odbyła się również przejażdżka konna. Centrum Aktywności Obywatelskiej zapewniało informacje nt. możliwości aktywizacji zawodowej poprzez wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej. Jedna osoba wzięła udział w zajęciach z aktywizacji zawodowej, których celem było aktywne poszukiwanie pracy.	Powiatowy Urząd Pracy	
			Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”	Zakład Aktywności Zawodowej Bytom
			Mobilne Centrum Informacji Zawodowej	Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca”
			Powiatowy Urząd Pracy	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe
			Środowiskowy Dom Samopomocy	

	2. Podejmowanie działań umożliwiających osobom niepełnosprawnym włączyć się w aktywne życie zawodowe poprzez: – przygotowywanie przez doradcę zawodowego Indywidualnych Planów Działania, – organizowanie szkoleń zawodowych, – organizację staży, – pośrednictwo pracy, – współpraca z podmiotami ekonomii społecznej, np. Warsztat Terapii Zajęciowej	W 2016 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy aktywizacją zawodową zostało objętych: – 347 osób, dla których opracowano Indywidualny Plan Działania, – 12 osób skierowanych na szkolenie zawodowe, – 31 osób skierowanych na staż, – 160 osób korzystających z usług pośrednictwa pracy. Warsztat Terapii zajęciowej „Otwarte Serca” zorganizował praktyki aktywizujące zawodowo w: – Zakładzie Aktywności Zawodowej „Opoka” – praktyki na stanowisku pomoc kuchenna i pracownik porządkowy. Możliwość kontaktu z rzeczywistym miejscem pracy, nauka nowych umiejętności, zapoznanie się ze specyfiką funkcjonowania żywienia zbiorowego, dynamiki działań, konieczności przestrzegania przepisów bhp – uczestniczyło 6 osób, – Domu Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej – praktyki na stanowisku pracownik porządkowy i gospodarczy – zmywanie, mycie korytarzy mycie stolarki drzwiowej, lamperii, glazury. Prace ogrodnicze: plewienie, grabienie, zmywanie. Możliwość kontaktu z rzeczywistym środowiskiem pracy, nauka nowych umiejętności, zapoznanie ze specyfiką funkcjonowania placówki, rozwijanie umiejętności interpersonalnych, budowanie poprawnych relacji z pracownikami i podopiecznymi placówki – uczestniczyło 8 osób, – MC – ANKLAR – firma sprząająca na zajezdni autobusowej – praktyki na stanowisku pracownika utrzymania czystości w autobusie oraz pomieszczeniach socjalnych dla pracowników. Kompleksowe, gruntowne czyszczenie wszystkich powierzchni wewnątrz autobusu, sprzątanie szatni pracowniczych stołówki, łazienek itp. – uczestniczyło 7 osób, – Usługi gospodarcze i ogólnobudowlane – praktyki na stanowisku pracownik gospodarczy oraz pomocnik budowlany. Usuwanie krzewów i elementów drzewostanu w sadzie, składowanie pociętego drewna w piwnicy. Prace remontowe w pomieszczeniu mieszkalnym: przygotowanie materiałów do pracy, usuwanie starej nawierzchni farby na ścianach, gruntowanie, malowanie, prace porządkowe – uczestniczyły 4 osoby. Prowadzono współpracę ze Stowarzyszeniem Centrum Dzwoni – grupa uczestników brała udział w próbkach pracy i praktykach zawodowych w marketach, hotelu, punktach gastronomicznych, zakładach produkcyjnych, bibliotece, itp. – 8 osób.	Powiatowy Urząd Pracy Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” wraz ze Stowarzyszeniem „Centrum Dzwoni”	Podmioty organizujące staże, ośrodki szkoleniowe
--	--	--	---	---

		Centrum Aktywności Obywatelskiej zapewniało możliwość aktywizacji zawodowej poprzez wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej i włączenie osób niepełnosprawnych w aktywne życie zawodowe poprzez szkolenia i doradztwo (indywidualne i grupowe), organizację wolontariatu oraz współpracę z Podmiotami Ekonomii Społecznej.	Powiatowy Urząd Pracy	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
	3. Prowadzenie działań edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych w zakresie funkcjonowania na rynku pracy w ramach poradnictwa zawodowego (indywidualnego i grupowego)	W Powiatowym Urzędzie Pracy w ramach poradnictwa zawodowego indywidualnego i grupowego zostało udzielonych: – 26 porad indywidualnych, – 5 indywidualnych informacji zawodowych. Centrum Aktywności Obywatelskiej prowadziło działania edukacyjne dla osób niepełnosprawnych w zakresie funkcjonowania na rynku pracy w formie poradnictwa indywidualnego i grupowego, coachingu oraz szkoleń czy indywidualnej ścieżki rozwoju. Młodzieżowe Centrum Kariery zorganizowało zajęcia z zakresu komunikacji interpersonalnej, omówione zostały zjawiska barier komunikacyjnych. Centrum Informacji Zawodowej przeprowadziło szkolenie z tematyki „stres” – z seansami przy użyciu mis tybetańskich.	Powiatowy Urząd Pracy Powiatowy Urząd Pracy Warsztat Terapii Zajęciowej „Otwarte Serca” wraz z Mobilnym Centrum Informacji Zawodowej	Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
	4. Wspieranie działań sprzyjających rozwojowi otwartego rynku pracy przyjaznego osobom niepełnosprawnym poprzez tworzenie nowych miejsc pracy	Powiatowy Urząd Pracy zrefundował koszt wyposażenia miejsca pracy 3 pracodawcom. Dzięki wsparciu Powiatowego Urzędu Pracy 5 osób niepełnosprawnych podjęło działalność gospodarczą. Centrum Aktywności Obywatelskiej wspierało działania rozwijające osoby niepełnosprawne poprzez tworzenie spółdzielni socjalnych – pomoc w pozyskaniu zewnętrznego źródła finansowania.	Powiatowy Urząd Pracy Powiatowy Urząd Pracy	Pracodawcy Centrum Aktywności Obywatelskiej, Organizacje Pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

* Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych w Dąbrowie Górniczej z dniem 1 września 2016 r. został przekształcony w Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej. Ponadto z dniem 31 sierpnia 2016 r. rozwiązano Zespół Szkół Specjalnych nr 5 i Zespół Szkół Specjalnych nr 6, a uczniowie i pracownicy zlikwidowanych placówek z dniem 1 września 2016 r. stali się uczniami i pracownikami Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Dąbrowie Górniczej.